

3-dik sz. Január 21. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Gr. Dessewffy Emil.“ — „Barcsai,“ (kültem.) közli: *id. Gálfi Sándor.* — „Baróthy Ilona.“ (beszély) *Jókai Mórtól.* — „A straceni sziklaút.“ — Szent koronánk őrzési helye Nagy-Szombatban. *Mátray Ernőtől.* — „Egy ország, a hol embereket áldoznak föl.“ — „Ázsiai élményeim.“ *Dr. Oroszhegyi Józseftől.* — „Levelek Párisból.“ *Irányi Dánieltől.* — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* — Vegyes közle-

mények. — Ujdonságok. — Levelezések. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Gr. Dessewffy Emil.“ — „A straceni sziklaalagut.“ (*Rajz. Myskovszky.*) — „A magyar korona őrzési helye N.-Szombatban.“ (Eredeti után rajz. *Haslce.*) — Daho-mej királyának palotája. — „Ghézo király és Bahadu trónörökös.“ — „Ghézo király amazonjai.“

Levelezések.

Zilah. Ján. 14. (*Urházy György és Kaszinónk.* — *Városunk könyvtárainak állapota.*) A zilahi-kaszinó — mely mellesleg legyen mondva, most egy kis könyvtárt alapított, pénztárnoka és könyvtárnoka buzgólkodása folytán Urházyt, a „Hon“ munkatársát, ki mult hó elején körünkben mulatott, tiszteletbeli tagjának választá. A könyvtárról jut eszembe, hogy ennek dolgában nagyon szegényül állunk, annnyival inkább óhajtott volna, hogy a kaszinóban megpendített eszme lendületet nyerjen. A kereskedő-egyletek van pár száz kötet regényből álló könyvtára, de ez csak egy csepp víz; a casino könyvtára sem felelhet meg a legszerényebb igényeknek is. Az ev. ref. főiskolának van ugyan egy mintegy 8000 darabból álló könyvtára,

de ez nem lehet nyitva a városiaknak, másfelül pedig azok régibb tudományos, leginkább vállalási művek, részt idegen nyelven irtak, s az újabb jobb termékek egyáltalán nincsenek ebben sem képviselve, minthogy az iskola is szűk anyagi körülmények közt áll fenn.

r. l.

M.-Óvár, jan. 15. (*Köszönetnyilvánítás.*) A magyaróvári felsőbb gazdasági intézet magyar hallgatósága „Kazinczy könyvtárának“ javára f. hó 13-án rendezett táncvigalmo szives pártfogása, és egyéb nagylelkű adományaiért a m. óvári és vidékebeli lelkes közönségnek hálás elismerését, és őszinte köszönetét nyilvánítja.

A választmány.

Ujdonságok.

— (*Ő Felsőgeik hír szerint*) e hó 26-án szerencsétetik Magyarországot legmagasb látogatásaikkal s ez uttal itt tartzkodásuk hosszabb ideig fogna tartani. A budai királyi palotában már is készülnek az udvari és kamarai bálókhoz.

— (*Koós Ferenc, a bukureszti magyar lelkész*) s lapunk munkatársa, kinek érdekes közleményeivel az olvasó többször találkozhatott a „Hazánk“-ban, néhány nap azon célból mulat fővárosunkban, hogy a bukureszti h. h. magyar templom tornya felépítése és a templom belső felszerelésére kegyes adományokat gyűjtsön. Moldva-oláhországi magyar testvéreink inséges napjainkban atyafiságosan megemlékeztek rólunk segélyükkel, s így hisszük, hogy mi is szívesen segédkezhet fogunk nekik nyújtani, midőn az istennek s hazai nyelvünknek a távol külföldön szent épületet emelnek.

— (*A fényesen, de anyagi eredmény nélkül*) végbement írói segélyegyleti bálra vonatkozólag még megjegyezhetjük, hogy Tisza Kálmán képviselő 150 ftal, a „M. V.“ politikai lap szerkesztősége 100 ftal, s b. Sennyey P. tárnok ő exja 50 ftal váltotta meg jegyét, Majláth György, udv. főkorlátnok ő exja pedig ez alkalomból az egylet javára 200 ftos alapítványt tett. Maga a bál nagyon pléneresen, azaz deficitre ütött ki, a mi nem csoda, midőn csak a teremért egyetlen éjjelre 2700 ftot kellett fizetni.

— (*A „Barcsai“ című.*) mai számunkban közölt ó-székely balladára vonatkozólag megjegyezzük, hogy annak más jeles változata Kriza János „Vadrózsáinak“ I. kötetében megjelent, s hogy ugyane gyűjtemény második kötete szintén nemsokára sajtó alá kerül, melyben a Gálfi által felfedezett „Barcsai“ is benn lesz.

— (*Kegyes hagyományok.*) Kunszt József, a közelébb elhunyt kalocsai érsek különböző kegyes célokra 9500 ftot hagyományozott s ezen összegből 500 ftot a törökországi magyarok részére. Egyéb vagyonát általa alapított iskolákra hagyta.

— (*A Kisfaludy-társaság*) ezentul körébe vonandja az összes műkritikát is, és így festészeti és zenei bírálók is lehetnek tagjai. Továbbá széptani s szépirodalmi tárgyú nyilvános fölolvasásokat fog rendezni. Tagjai kétfélék lesznek: belsők és külsők. Belső tagjai száma 50-re van határozva (eddig 40-re volt), s a magyar széptan, műbíráló és szépirodalmi mivelői közül választatnak. A külső tagok száma 10-re van határozva, s azok lehetnek, kik nem közvetlenül a magyar széptudományok mivelői, hanem magyar művek ismertetése vagy fordítása által a magyar szépirodalom híret nevelték. Így oly férfiak, mint például Dux Adolf, Thalés Bernard, Chassin stb. be lesznek választhatók a Kisfaludy-társaságba. Minden tagnak joga van a társaság minden ülésében s tanácskozásában részt venni, előadásokat tartani, s új tagokat ajánlani. Szavazati joggal a belső tagok vannak fölrüházva s ezek közül választatnak a társaság elnökei és titkárai. Igazgató nem lesz többé, annak teendői a titkár teendőihez csatolatnak. (Tettleg most is úgy van, mert a jelenlegi titkár egyszersmind helyettes igazgató.) A belső taggá választottat mindaddig nem írják a tagok közé, míg ki nem jelenti, hogy vállalkozik a Társaság céljait közremunkálása által előmozdítani.

— (*Miksa, Mexikó császára az Akadémia*) alapítókéjének gyarapítására 10,000 ftot adományozott, mely nagylelkű adományért tudós társaságunk köszönő iratot intéz hozzá. Továbbá Udvar-

Második évi folyam.

3. szám.

Január 21. 1866.

Gróf Desseffy Emil.

A tudományos akadémia s a magyar földhitelintézet, a nemzetünk szellemi és anyagi érdekeit képviselő és nagyban előmozdító két intézet elnöke, gróf Desseffy Emil, hosszabb szenvedés után e hó 10-kén hunyt el Pozsonyban. — Mind az akadémia, mind a földhitelintézet gyászlobogót tűztek ki helyiségeik ablakaiból, s az akadémia épületében levő Eszterházy-képtár a közönség látogatása előtt a gyászhet alatt bezáratott.

Cserneki és tarkeői gr. Desseffy Emil, gróf Desseffy Józsefnek, a kitünő eszű és képzettségű írónak s szilárdjellemtű férfinak és Sztáray Eleonóra grófnénak harmadik fia, s a láugeszü, konservatív elvei dacára is mind életében, mind halála után becsült Desseffy Aurélnak testvére vala.

Eperjesen, Sárosmegyében 1812. febr. 24-dikén született s anyai ágon a Báthoryak fejedelmi nemzetségéből származott.

Gr. Desseffy Emil.

Kassán nyere neveltetését s már kora ifjúságában az államtudományoknak szentelvé életét. Kilépvén az elméleti tanodák- ból az életbe, a gyakorlati térre alapos ismeretek- kel lépett és azo- kat tudományos célból tett utazá- saival gyarapítá. Hazájába vissza- térvén, kedvenc mulatóhelyén, szü- leinek egyik jószá- gán, a szabolcs- megyei Szent-Mi- hály községben te- lepedett meg, hon- nan a megyei gyü- lésekre N.-Kálló- ba fáradhatlanul eljárt, hol csak-

hamar magára voná a közfigyelmet, minek kö- vetkeztében gróf Teleky József főispán által 1830-ban tiszteletbeli aljegyzővé neveztetett ki s

igy hát ő is a közemblerségnél kezdette politikai pályáját.

Mint író legelőször Aurél és Marcell testvéreivel együtt 1832-ben lépett föl ily című munkában: „Néhány szó az olvasó közönséghez a Hítel, Taglalat és Világ ügyében“ s e műben a fiuk atyjuknak, a „Taglalat“ írójának védelmére léptek föl.

1844-ben az általa alapított „Pesti Hiradónak“ ugynevezett vezére lön és feje a konzervatív párt azon árnyalatának, melynek e lap volt közlönye, s e miatt népszerűsége akkor igen gyöngye. 1846-ban adta ki híres „Alföldi leveleit“, melyekben legelőször pendül meg egy magyar földhitelintézet eszméje s egy évvel később vámügyi munkálatai jelentek meg.

Mint a szívós konzervatívok egyik feje, természetes, hogy a gyorsan életbe lépő reformok korában, 1848-ban visszavonult a magán életbe.

Dessewffy 1843 óta az akadémia levelező tagja s 1856 óta elnöke vala, s e minőségében való mű-

ködése örökre emlékezetes marad az akadémia palotájának felépítése által, melyre adakozni ő szólitotta fel a nemzetet; de hazánk e szép monumentális épületének ünnepélyes megnyitásán már nem lehetett jelen s beteg ágyából küldé a nyilvános közgyűléshez mesteri szerkezetű s b. Vay Miklós volt kancellár által felolvasott üzenetét.

1862-ben a magy. földhitelintézet elnökévé választott, melynek részben ő vala létrehozója s az utóbbi időkben a most folyó országgyűlés alsóházába Pozsony városa részéről lön megválasztva; helyének elfoglalásában azonban betegsége megakadályozta.

Dessewffy Emilben kitünő tudományos államférfit veszítettünk, s a jelenlegi országgyűlés benne egyik legjesebb tagjának elhunytát fájlalja, mert ha a többség talán nem is követte volna mindenben politikai elveit, azt azonban egyhangulag elismertük, hogy Dessewffy hazánk egyik legelső pénzügyi tehetsége vala.

B a r c s a i.

Ó-székely ballada.

Menj el uram, menj el ajh ki Kolosvárra,
Ajh ki Kolosvárra, apám udvarába,
Hozd el onnat, hozd el a nagy vég vásznakat,
A nagy vég vásznakat s ingyen kapott gyócesot. —

Ne menj apám, ne menj, ajh ne menj hazól ki,
Anyám asszony bizon Barsait szereti. —
Hallod asszony, hallod, mit ebegek*) a gyermek?
Ne hidd édes uram, részeg az a gyermek. —

Azzal elindula az asszony szavára,
Az asszony szavára ajh ki Kolozsvárra.
Mikor feie utját elútaza volna,
Csak eszibe jüta kisebb gyermek szava,
Ahajt megfordula, haza felé tére,
Haza felé tére, hazájába ére.

Nyiss ajtót, nyiss ajtót, asszony, feleségem!
Mingyárt nyitok, mingyárt édes jámbor uram!
Hadd vessem nyakamba viselő szoknyámat,
Hadd kössem előmbe az előruhámat. —

Nyiss ajtót, nyiss ajtót, asszony, feleségem!
Mingyárt nyitok, mingyárt édes jámbor uram,
Hadd huzzam lábamba fejelés csizmámat,
Hadd kössem fejemre viselő ruhámat.

Nyiss ajtót, nyiss ajtót, asszony, feleségem:
Ajh mit tuda tenni, ajtót kelle nyitni. —
Add elé, add elé a nagy láda kólesát. —

Nem adom, nem adom a nagy láda kólesát. —
A szomszédban jártam, kerten átál hágtam,
A nagy láda kólesát ottan elhullattam;
Hanem megtaláljuk szép piros hajnalkor,
Szép piros hajnalkor, világos viradtkor.

Ahajt csak bérugá gyontáros ládáját,
Végiglehasitá az egyik oldalát.
Csak kihengeredék Barsai belőle,
Ajh kapja a kardját, fejít vevé véllé. —

Hallod feleségem, hallod asszony, hallod,
Három halál közöl melyiket választod?
Avagy azt választod: hogy fejedet vegyem,
Vagy selyem hajaddal házam kisöpörjem?
Avagy azt választod, reggelig virrasztasz,
Hét asztal-vendégnek vigan gyertyát tartasz?
Három halál közöl én is azt választom,
Hét asztalvendégnek vigan gyertyát tartok.

Inasom, inasom, én kisebb inasom!
Hozzad elé, hozzad a nagy kászu szurkot,
Hozzad elé, hozzad a nagy vég vásznakat,
A nagy vég vásznakat, ingyen kapott gyócesot.
Fejnéél kezdjétek, talpig tekerjétek,
A sok ingyen gyócesot fejire kössétek,
Fejnéél kezdjétek, talpig szurkozzátok,
Talpánál kezdjétek, végig meggyujtsátok.
Fejéhez állitok egy oláh furujást,
Lábához állitok egy cigán hegedüst.
Fujjad oláh, fujjad az oláh furujást,
Huzzad cigán, huzzad a cigán hegedüst,
Fujjátok széltibe, huzzátok izibe,
Mostan hadd vigadjon feleségem szive.

*) Fecseg.

Baróthy Ilona.

Beszély.

Irta *Jókai Mór*.

(Folytatás.)

A ki leghamarább észrevette Ilona kedélyének változását, az maga Bálint volt.

Lehetetlen volt rá nem jönnie, hogy ez a szomorú arc, ez a szemrehányó bánat neki szól.

Hiszen gyermekek szoktak egymással kocódní, s azután rövid időre megharagszanak egymásra; de ez már nagyon soká tartott, s Bálint nem tudott magának számot adni fölöle, hol és mikor bántotta ő meg Ilona hugát, hogy az ilyen ferdén néz rá.

Végre is egyenesen megkérdezé tőle magától.

— Ilonka hugom, te engem egy idő óta rossz szemmel nézsz; mi bajod velem? mondd ki egyenesen; — ha az én hibám, helyrehozom én; ha a te hibád: helyrehozod magad. De én rám haragudnod nem szabad.

— Nem haragszik te rád senki, kedves bátyám; felelt neki Ilona. Inkább nagy örömet akarok neked szerezni s azt titkolgatom előtted.

— No azt bizony hát jól tennéd, ha nem titkolgatnád sokáig; mert a nagy öröm miatt már kezd a kedvem elmenni az egész világtól.

Ilona annál szomorubb arcot mutatott, minél vigabb akart lenni Bálint.

— Te egy szép hölgynek elmondtad, hogy a jövő virágvasárnapi tornán először fogsz lándzsát törni a sorompókban.

— No az igaz.

— Az a szép hölgy meg akart lepni téged egy himzett övvel, a mit a tornán fogsz viselni.

— No ez igen kedves titok.

— Ugy-e bár? Az a szép hölgy hozzám küldte ezt az övet, hogy bátyámnak adjam át. Nézzed, itt van.

Bálint még az öv átadásakor is mind azt hitte, hogy a szép hölgy, a kiről Ilona beszél, senki sem más, mint ő maga, s miután a himzett övet igen pompásnak, gyönyörűnek nevezte volna el, hálából egy csókot akart érte adni az ajándékozónak. Hanem az távol tartá őt magától.

— Óh kérlek, ne enyelegj. Te jól tudod, hogy ki küldi ezt. Ne tréfálj velem. Te jól tudod, hogy az Pelinesta.

Bálint azt hitte, hogy Ilona csak kötekedik vele; hanem a mint azután látta, hogy Ilona szemében lassankint ragyogni kezd az a kicsiny kis tenger, a min a legjobb hajósok is annyiszor hajótó-

rést szenvednek, akkor egyszerre dühbe jött s olyat kiáltott Ilonára, hogy az majd összeroskadt ijedtében.

— Ki mondta ezt?

Ilona úgy meg volt rettenve Bálint dühös arcától, hogy az első ijedtségben kiejtette előtte Enrico nevét, a mit azután megbánt nagyon, mert Bálint olyan dühbe jött rá, hogy szerteszét tépte az egész övet, s szörnyen fenyegetőzött, hogy Pelinesta lábaihoz fogja annak rongyait hajítani, ott, a hol legtöbb ember fogja látni.

Ilonának nagy könyörgésébe került erről lebeszélni, s a tépett rongyokat kihizelegni összeszorított ökléből.

— Lásd, hiszen utoljára is, az nem vétek, ha egy szép leány egy lovagnak kardkötőt himez, azért nem kell haragudni.

Oh pedig mint örült neki, hogy Bálint úgy haragszik érte.

— De mikor én nem kértem tőle; sem tőle, sem senkitől.

— Talán Enriconak mondtad.

— Hazudott, ha azt mondta neked. Azt is tudom, hogy miért mondta neked. De megtanítom becsületre, ha Rómában meg nem tanították.

Bálintot nem birta Ilona visszatartóztatni. A fiúnak minden ujja hegyéből szikrázott a verekedési vágy. Egyszerre három felé is futott; a lovászmesterhez, az apjához, meg Baróthyhoz, fellármázta minden ismerősét, hogy ő Cefrani Enrico-val meg akar verekedni életre-halálra, a király és a lovagkör előtt; mert Enrico oly rágalmat terjesztett ő ellene, a mivel becsületes lovagnak tovább élni nem lehet.

Hanem azt egyiknek sem akarta megvallani, mivel rágalmazza őt Enrico. Csakhogy ő annyira meg van sértve általa, hogy gyalog, lóháton, páncélban vagy pucéron, dárdával, karddal, alabárd-hegygyel, akár buzogánnyal kész megverekedni vele; míg lábát torkára nem teheti, és hazug rágalmaid vissza nem vonatja vele.

A kihívás a királynak is tudtával lett, s Lajos nem volt megakadályozója az ilyen becsületbeli kérdések kivívásának. Maga elé hivatá a két apát, a lovászmestert és a fiut. A király azt mégis meg akarta tudni, hogy mennyire főbenjáró az a sére-

lem, a miért valaki ordáliákra akarja idézni ellenfelét.

Bálint urfinak tehát elő kellett hordani jó okait, a mik végett Enricóval verekedni akar.

— Gonosszul rágalmazott.

— Mi volt a rágalom?

— Az volt, hogy rám fogta, mintha én testvértől, Pelinestától, egy övet kértem volna, a mit a tornán viseljek.

— Hát ez sértés?

— Sértés, mert hazugság!

— És ha hazugság is, rágalom-e? gondold meg

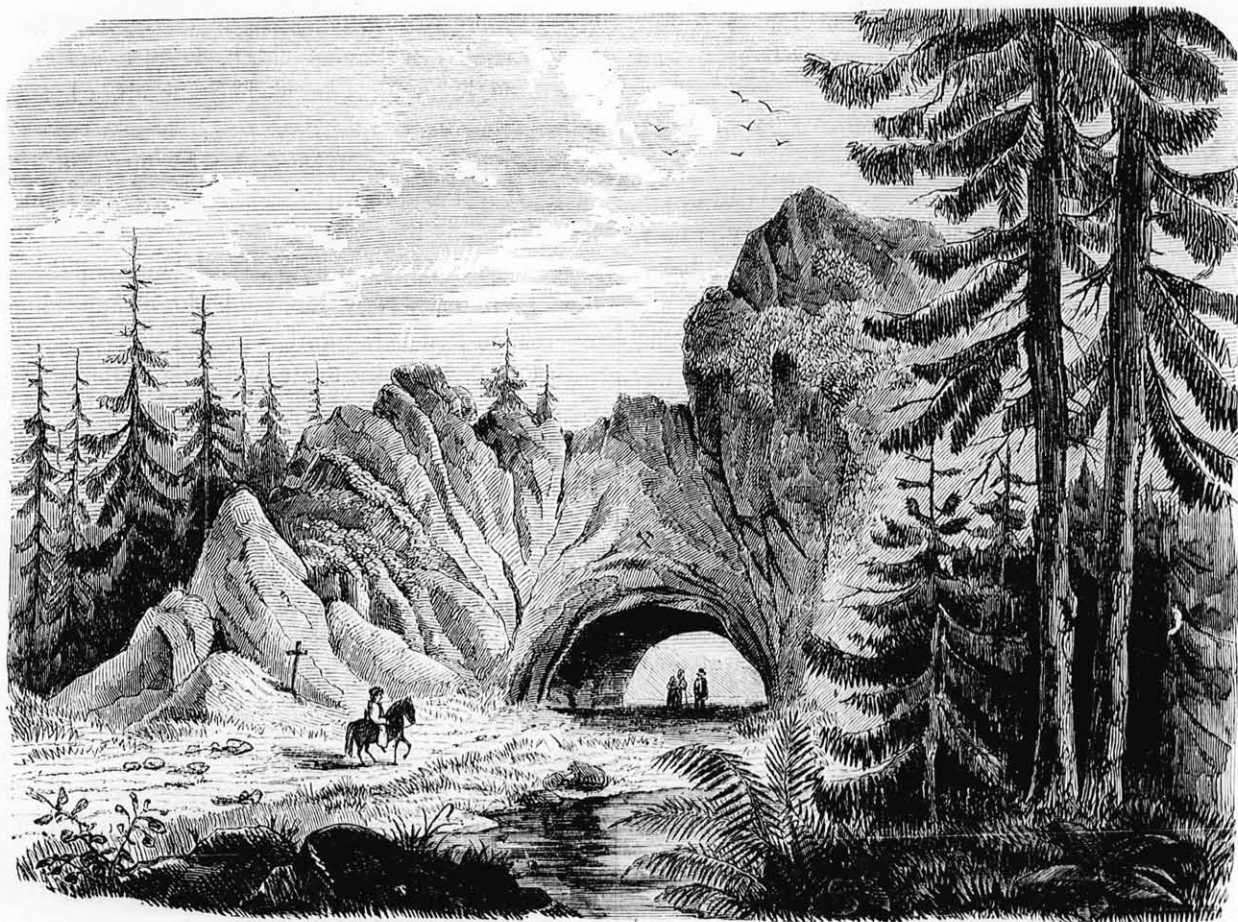
A mint Bálint kilépett a királytól, Dóriából ki-
tört az apai indulat.

— Az én fiam megbolondult!

— A te fiad szerelmes Ilona hugába; szólt mosolyogva a király, s jól teszitek, ha mentül előbb összeházasítjátok őket.

A király és a lovagkör azután a jelen esetet megvitattván, ezt a határozatot adták ki mind a két lovagra nézve, hogy

„miután és mivelhogy Dória Bálint lovag magát rágalmazottnak véli Cefrani Enrico lovagnak azon állítása által, mintha ő Cefrani Pelinesta ur-

A straceni szikla-alagút. (Rajz. Miskovszky. Lásd szövegét a 37. lapon.)

csak, hogy mi az a rágalom.

— Meggondoltam. De nem az a kérdés, hogy mivel rágalmazott? Hanem az, hogy ki előtt rágalmazott.

— Hát ki előtt rágalmazott?

Bálint urfi félreszegte a nyakát, szerette volna, ha ilyesmi felől nem lett volna ő felsége olyan nagyon tudnivágyó: végre is csak kimondá.

— Hát a hugom, Ilona előtt.

— Vagy úgy? szólt a király mosolyogva. No fiam, csak eredj haza, majd elvégezzük a többit. A két apát ott tartá a király.

leányt, fegyverzetén fölül viselendő, a harcjátékban szincit bevalló kardkötő ajándékozására kérte volna fel, — s minthogy e tagadásával azon esetben, ha Cefrani Enrico állítása igaz, viszont Dória Bálint sérti meg Cefrani Pelinesta urleányt: annál fogva mindkét fél egyenlően sértő és sértett levén, határoztatik,

hogy közöttük lovagias párharc fog dönteni;

minthogy azonban a sérelem tárgya nem főben járó ügy, és így véres kimenetelre nem jogosított; annál fogva sem szuró, sem vágó, sem öklelő, sem zúzók fegyverek kezeikbe nem adatnak, hanem

mind a két fél öldöklő szerszámok nélkül, könnyű szövött ruhában fog megjelenni a küzdőterén, és mindegyiknek kezébe adatik a heroldok által — egy zsák.

A melyik a másikat a zsákba bele tudja huzni, az ellenfelét oda viheti a sértett urleány lábaihoz, s

addig a zsákból ki nem bocsátandja, valamig a legyőzött hazugságát ott be nem vallja és ünnepélyesen meg nem követi a sértettet.

Ez volt a király és a lovagkör határozata.

(Folyt. köv.)

A stracenai sziklaut.

Hazánk egyik legszebb része a Szepesség, mely magába öleli a Poprád és Hernád regényes völgyeit s a Tatra méltóságos ormaitól kezdve Gölnitzig terjed; sőt egy kis darabja az ország határait képző Kárpátokon is keresztül nyulik Bialkáiig és a fehér Dunajce folyóig.

E megyéhez hajdanában 24 város tartozott, ezek közül azonban azon idő alatt, míg a lengyelek kezében zálogban valának, tizenegy faluvá süllyedt. Később a tizenhárom szepesi városhoz még más hármat csatoltak s ezek valának a szepesi koronavárosok. A megye déli részét azon járasok képezik, melyek réz- és vasbányáikról, üveghutáik, vashámoráik, sodronygyáraik és ásványos forrásaikról nevezetesek. Itt van Teplienél egyszersmind Magyarország legrégebbi papirmalma.

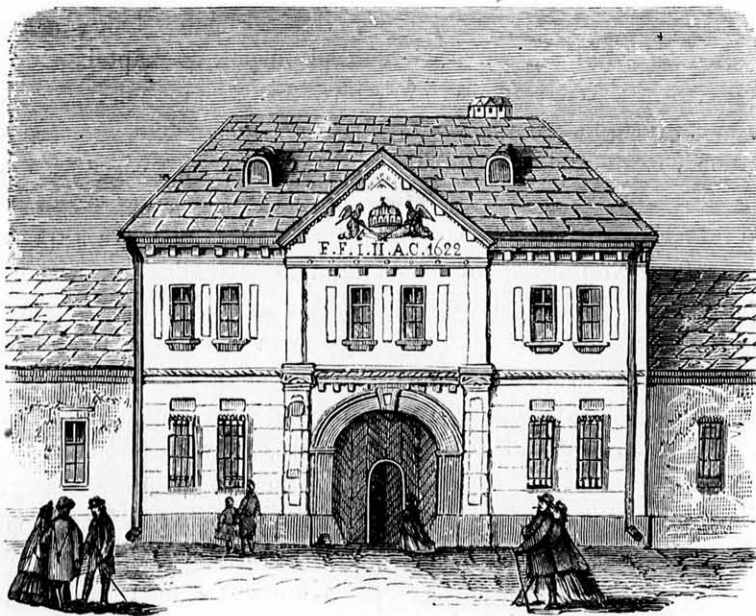
A Tatra ormait s az ezek lábánál elterülő Tatra-

Füredet, vagy németesen Smekszet, az olvasó leírások- és rajzokból, részben pedig saját tapasztalata után is untig ösmeri, s így csak futólag említjük még meg, hogy Bélán főzik a legkitünőbb fenyűbogyó pálinkát (borovicskát), Durandon készíttik a legkitünőbb sajtot, Krompach híres mézéről,

Javorinánagy vashámoráról, Kapsdorf közelében van azon három barlang, melybe a szepesiek családjaik és nyájaikkal a tatárok pusztításai elől menekültek s Haligócon igen szép csepegőkő-barlangot láthatni sat.

De az idevaló szorgalmas lakosok a Szepesség természeti szépségeit még kitünő műutak készítésével is elősegítették, s ezek közül a

stracenai sziklaut, mely hatalmas, a völgyet elzáró gránittömbökön keresztül van vájva — oly nevezetesség, melyet olvasóinknak ime rajzban is bemutatni érdemesnek tartunk.

A magyar korona tartási helye N.-Szombatban. (Ered. r. u. Haske.)

Szent koronánk őrzési helye Nagy-Szombatban.

Számos nép bir nemzeti kincsesele.

Ennek sorsán osztozik önmaga, ennek viszontagságai e nép történelmének képezik lapjait; e kincshez ösztönszerű, rejtélyes vonzalommal ragaszkodik, mintha csak birtoka lenne jövő nagysága s szerencséjének talizmánja.

A római féltékenyen őrző Mars pajzsát Capitoliumában, Izrael népe diszátorban hordá magával Áron vesszejét, a trójaiak fellegvárukban tar-

togatták „az üdvözö Pallas“ képét s Nagy Sándor, mint valamely nemzeti ereklyét őrizteteté Homer munkáit a disz-szekrényben, melyet ellene, Dárius király birtokából magához ragadott.

Ily nemzeti kincse a magyarnak: szent koronája.

S ép mivel *nemzeti*, sorsa és története: válság és viszontagság.

Midőn 1205-ben Constantia, a trónvágyó ki-

lem, a miért valaki ordáliákra akarja idézni ellenfelét.

Bálint urfinak tehát elő kellett hordani jó okait, a mik végett Enricóval verekedni akar.

— Gonosszul rágalmazott.

— Mi volt a rágalom?

— Az volt, hogy rám fogta, mintha én testvértől, Pelinestától, egy övet kértem volna, a mit a tornán viseljek.

— Hát ez sértés?

— Sértés, mert hazugság!

— És ha hazugság is, rágalom-e? gondold meg

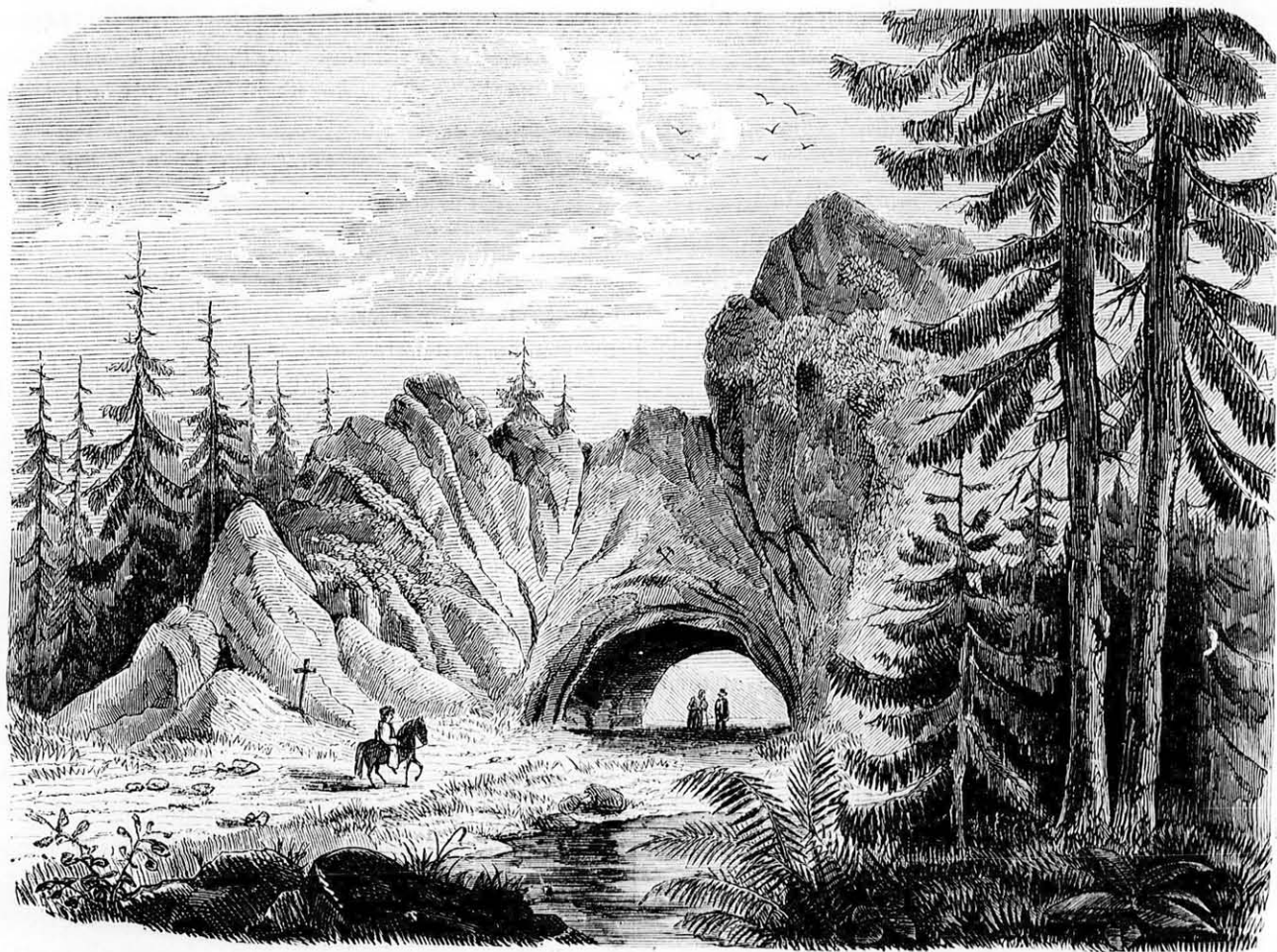
A mint Bálint kilépett a királytól, Dóriából kitért az apai indulat.

— Az én fiam megbolondult!

— A te fiad szerelmes Ilona hugába; szólt mosolyogva a király, s jól teszitek, ha mentül előbb összeházasíttjátok őket.

A király és a lovagkör azután a jelen esetet megvitattván, ezt a határozatot adták ki mind a két lovagra nézve, hogy

„miután és mivelhogy Dória Bálint lovag magát rágalmazottnak véli Cefrani Enrico lovagnak azon állítása által, mintha ő Cefrani Pelinesta ur-

A stracenni szikla-alagut. (Rajz. Miskovszky. Lásd szövegét a 37. lapon.)

csak, hogy mi az a rágalom.

— Meggondoltam. De nem az a kérdés, hogy mivel rágalmazott? Hanem az, hogy ki előtt rágalmazott.

— Hát ki előtt rágalmazott?

Bálint urfi félreszegte a nyakát, szerette volna, ha ilyesmi felől nem lett volna ő felsége olyan nagyon tudnivaló: végre is csak kimondá.

— Hát a hugom, Ilona előtt.

— Vagy úgy? szólt a király mosolyogva. No fiam, csak eredj haza, majd elvégezzük a többit. A két apát ott tartá a király.

leányt, fegyverzetén fölül viselendő, a harcjátékban színeit bevalló kardkötő ajándékozására kérte volna fel, — s minthogy e tagadásával azon esetben, ha Cefrani Enrico állítása igaz, viszont Dória Bálint sérti meg Cefrani Pelinesta urleányt: annál fogva mindkét fél egyenlően sértő és sértett levén, határoztatik,

hogy közöttük lovagias párharc fog dönteni;

minthogy azonban a sérelem tárgya nem főbenjáró ügy, és így véres kimenetelre nem jogosított; annál fogva sem szuró, sem vágó, sem öklelő, sem zúzók fegyverek kezeikbe nem adatnak, hanem

mind a két fél öldöklő szerszámok nélkül, könnyű szövétt ruhában fog megjelenni a küzdőterén, és mindegyiknek kezébe adatik a heroldok által — egy zsák.

A melyik a másikat a zsákba bele tudja huzni, az ellenfelét oda viheti a sértett urleány lábaihoz, s

addig a zsákból ki nem bocsátandja, valamig a legyőzött hazugságát ott be nem vallja és ünnepélyesen meg nem követi a sértettet.

Ez volt a király és a lovagkör határozata.

(Folyt. köv.)

A stracenai sziklaut.

Hazánk egyik legszebb része a Szepesség, mely magába öleli a Poprád és Hernád regényes völgyeit s a Tátra méltóságos ormaitól kezdve Gölnitzig terjed; sőt egy kis darabja az ország határait képző Kárpátokon is keresztül nyulik Bialkái és a fehér Dunajec folyóig.

E megyéhez hajdanában 24 város tartozott, ezek közül azonban azon idő alatt, míg a lengyelek kezében zálogban valának, tizenegy faluvá süllyedt. Később a tizenhárom szepesi városhoz még más hármat csatoltak s ezek valának a szepesi koronavárosok. A megye déli részét azon járások képezik, melyek réz- és vashányáikról, üveggyártásról, vashámoraik, sodronygyáraik és ásványos forrásaikról nevezetesek. Itt van Teplienél egyszersmind Magyarország legrégebbi papirmalma.

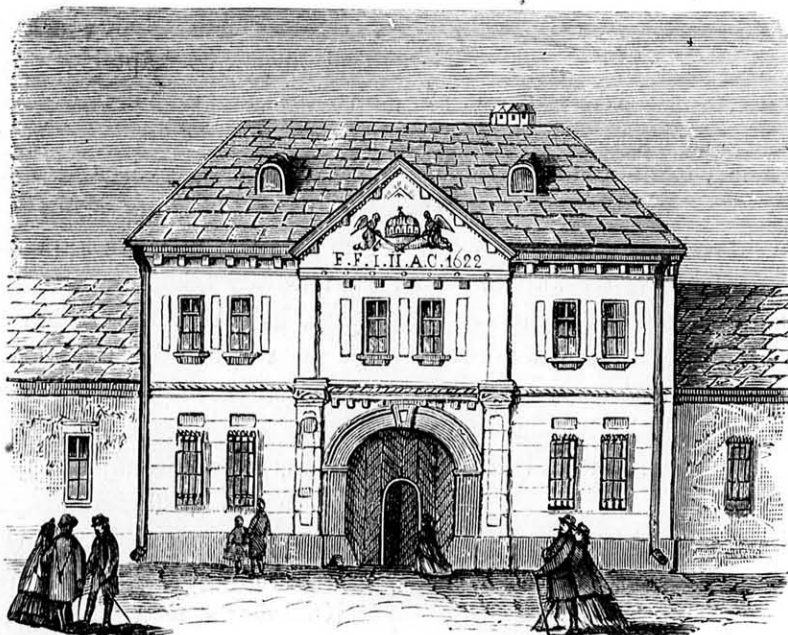
A Tátra ormait s az ezek lábánál elterülő Tátra-

Füredet, vagy németesen Smekszet, az olvasó leírások- és rajzokból, részben pedig saját tapasztalata után is untig ösmeri, s így csak futólag említjük még meg, hogy Bélán főzik a legkitünőbb fenyűbogyó pálinkát (borovicskát), Durandon készíttik a legkitünőbb sajtot, Krompach híres mézéről,

Javorinanagy vashámoráról, Kapsdorf közelében van azon három barlang, melybe a szepesiek családjaik és nyájaikkal a tatárok pusztításai előtt menekültek s Haligócon igen szép csepegő-barlangot láthatni sat.

De az idevaló szorgalmas lakosok a Szepesség természeti szépségeit még kitünő műutak készítésével is elősegítették, s ezek közül a

stracenai sziklaut, mely hatalmas, a völgyet elzáró gránittömbökön keresztül van vájva — oly nevezetesség, melyet olvasóinknak ime rajzban is bemutatni érdemesnek tartunk.

A magyar korona tartási helye N.-Szombatban. (Ered. r. u. Haske.)

Szent koronánk őrzési helye Nagy-Szombatban.

Számos nép bir nemzeti kincsese.

Ennek sorsán osztozik önmaga, ennek viszontagságai e nép történelmének képezik lapjait; e kincseshöz ösztönszerű, rejtélyes vonzalommal ragaszkodik, mintha csak birtoka lenne jövő nagysága s szerencsésjének talizmánja.

A római féltékenyen őrző Mars pajzsát Capitoliumában, Izrael népe diszsátorban hordá magával Áron vesszejét, a trójaiak fellegrárukban tar-

togatták „az üdvhozó Pallas“ képét s Nagy Sándor, mint valamely nemzeti ereklyét őrizteteté Homer munkáit a disz-szekrényben, melyet ellene, Dárius király birtokából magához ragadott.

Ily nemzeti kincse a magyarnak: szent koronája.

S ép mivel *nemzeti*, sorsa és története: válság és viszontagság.

Midőn 1205-ben Constantia, a trónvágyó ki-

rályözvegy koronánkkal Lipót osztrák herceghez futott s a mindent vadul pusztító tatárjárás rabvágya elől Dalmátia konár partjain elrejtétek; midőn Otto Csehországból szöktében Fischamendnél paraszt-kulacsba rejtve veszté el egy mocsárban, és a nagyravágyó főúr Apor László azt utóbb Ottótól esel által elragadva, később Károly koronáztatását is kényének tevő játékvá; midőn Mária király-leány dajkája, Kotauner Anna Visegrádról elorzá (1440) és Frigyes, mint Erzsébettől 2500 arany fejében vett zálogot Mátyásig körmei között tartá: csak is egy titkos hatalom gondviselése menté meg a nemzet számára.

Ferdinánd, Miksa és Rudolf Magyarországon nem bizván, 58 évig Bécsben tartogatók a koronát, miglen Mátyás 1608-ban Pozsonyba szállítottá.

Itt találta azt a Mátyás halálával kiütött Bethlen-fölkelés.

Mátyás halála után, II. Ferdinánd, a „vallástürelmetlen“ ült a trónra, s intézkedéseivel az elkeseredettséig szította az elégtelenség tüzét, mely most Bethlen Gábor vezérlete alatt nyílt fölkelésben nyilatkozott.

Bethlen Gábor 40,000-nyi seregének zászlaját Pozsony felé lengeté, megindítván csakhamar az ostromot falai ellen, melyek között Forgách Zsigmond gróf, a nádor védelmezé a magyar koronát. — Védelmezőből egyhamar Bethlen hive lett: midőn ez öt személye és nádori hivatala sértetlenségéről biztosítaná, s kezére játszá Pozsonyt, s Pozsonynyal a koronát.

Történt ez 1619-dik október 14-én.

Nem sokáig mosolyga még Bethlenre a szerencse.

A királyi kiáltvány, mely a pozsonyi és beszercei gyűléseket semmiseknek nyilvánítá, nemkülönben Ferdinánd szava, mely a megtérőknek

kivétel nélkül kegyelmet ígért, oly annyira megíngaták a protestáns párt szilárdságát, hogy Bethlennek legelső emberei: Péchy Simon, Balassa Zsigmond, Pálffy István, Széchy György sat. hátat fordítva, a királyi zászlókhoz esküdtek fel.

Elveszté Bethlen is bizalmát győzelmi sikerében.

Pozsonyban nem látá a koronát többé biztos helyen s 1620-ban Ó-Zólyomba szállítottá.

Ez utközben pihent a szent kincs Nagyszombat falai között; a laknak, melynek fedele alatt őriztetett, hü rajzát adja képünk.

Homlokzatán e magas látogatás emlékeül a szent korona mássa áll mind maig e felirattal:

„His ego sub tectis quondam peregrina quievi.“

Vagyis: E falak énnékem vándornak adtanak enyhelyt.

Bél szerint b. Mednyánszky Ferenc László, cataroi püspök és káptalani nagyprépost volt e ház birtokosa az időben.

Igy a történelem, máskép szól e házról a regge.

„Akkor még e város nem állott, pedig tudja isten ki építé,“ — így szóla a városi bakter, ki engem Nagyszombatban kalauzolt — „e házban egy tündérkirály lakott, kihez éjjelenként a közellevő Tyrna habjaiból tündérleányok jöttek látogatóba. Így tartá ez sokáig, miglen a tündérkirály Vayko uher (magyar) fejedelemnek vette jó hírét s e hir annyira szeretetre indítá a tündérkirályt Vajk irányában, hogy koronáját Vajknak küldvén el, ön-maga másvilági tündérországaiba költözött.

„To ukaže tota koruna! (Ezt mutatja ez a korona is,) mond utána az én bakterom.

Különös; e még csak harmadfél száz év előtti eseményt mennyire elferdíté a nép phantasiája!

„ — Megfiltani nem lehet.“

Mátray Ernő.

Egy ország, a hol embereket áldoznak fel.

— Dr. Répin francia tengerészeti orvosnak 1860-ban Dahoméjba tett utazásából. —

II.

(Szerecsen papnők. Öltöztük. — Egy nevezetes fa csodálatos eleven levelelkel. — Abomej-város s építésze. — Az emberáldozatok oltára. — Ghézo király palotája. — Audientia a királynál. — A király trónusán. — Amazonok és hárenhölgyek. — Bahadu ő fensége. — A fekete fölség miniszterei. — III. Napoleon üzenete s Ghézo király felelete. — A császár ajándékai. — Nyolc szent szobor s ezek története. — Még egyszer az amazonokról.)

Utasaink október 13-án indultak el s mérhetlen lapályon, embermagasságu fűbe tört ösvényen keresztül, hosszas bolyongás után végre Hávi helységbe érkeztek s ott megnyugodtak, hol mintegy hat papnő táncot rendezett tiszteletükre. E fekete hölgyek testét övig semmi ruha sem fődte, azon alul tarka selyemszövet ért le térdükig s karjuk,

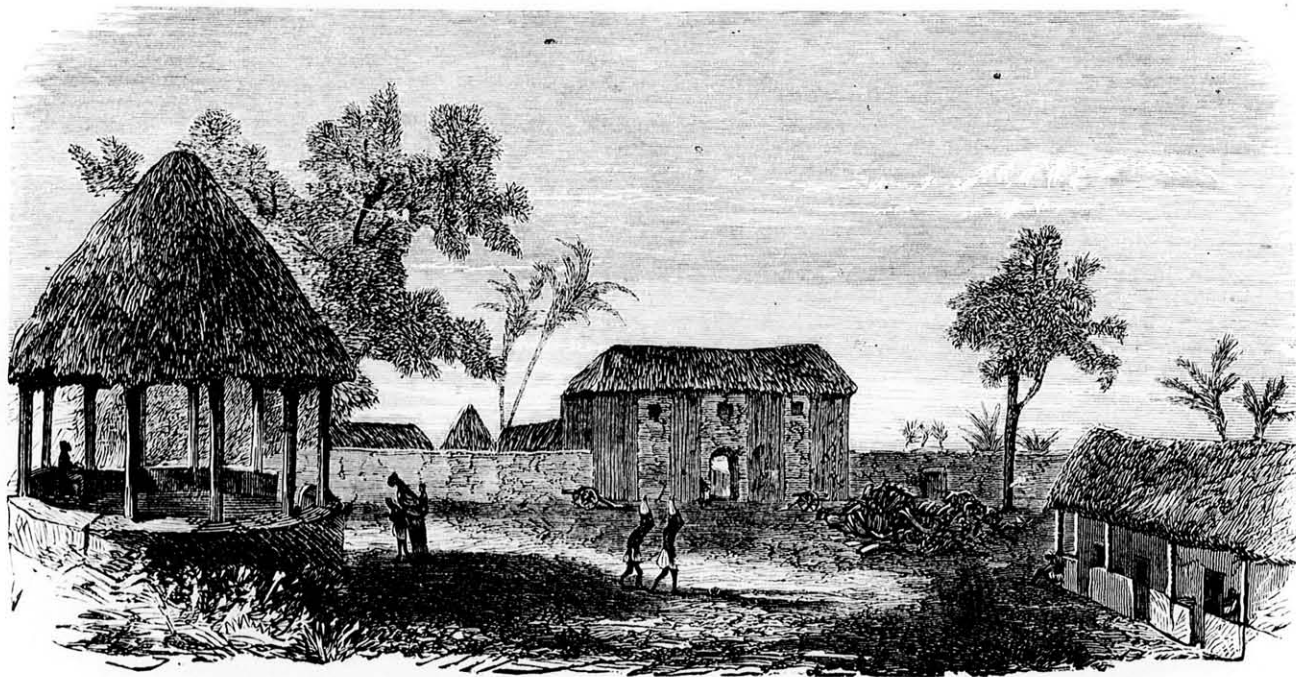
bókájuk és nyakuk korálfüzérekkel volt fölékesítve. A szent kigyóknak mindkét nemü papjaik vannak, s a papnők egyszersmind jegyeseik a csuszó-mászó istenségeknek. A vénebb papnők bizonyos időszakokban végigfutnak az utcákon s ilyenkor az utjokban talált leánygyermekeket magukkal viszik házaikba és saját pályájukra nevelik;

ha felnőttek, ezekből is papnók lesznek, azonban idővel férjhez mehetnek, csak hogy nem igen akad kérőjük, minthogy tekintélyesebb állásuknál fogva férj uramékon uralkodni szeretnének.

Abomejbe, Dahomej fővárosába érkezésük előtt még egy tapasztalatukat jegyezzük fel. Allada helységben dr. Répin egy különös magas fát vett észre, melynek fekete, mozdulatlan levelei idegenszerűleg hatottak rá. Közeledvén, észrevette, hogy ezen levelek nem mások, mint ezer meg ezer a vékony galyakon függő denevérek. Midőn közéjük lőtt, néhányra földre esett, a többi pedig oly nagy tömegben szállt föl, hogy elhomályosította a napot. Ezen veresbarna bőrű undorító állat nem igen nagy, éles fogai kiállóak s széles nagy fülei visszataszítók. Ezen vidéken annyira elszaporod-

Az épület-tömkeleg csak egyetlen emeletes részszel bír s ez a térre tekint; itt vannak a király kincsei, s a falak kaurikkal vannak kivakolva. A királynak nincsen különös lakhelye, mert hol egyik, hol másik felesége kunyhójában tartózkodik. — Az egész palota mintegy husz láb magas agyagfallal van kerítve, melyen itt-ott ajtók nyílnak, tetején pedig hegyes vas rudak nyulnak ki, s azokra majd régibb, majd csak most közelebb levágott emberfők vannak felszurva; az ajtók előtt jobbra-balra nagy halomban láthatni fehér elefántesontot, mi diadaljel lehet, vagy babonából van felhalmozva, mivel a bennszülöttek szent borzalommal pislogatnak rá.

Utasainkat a király parancsára a város téerein és utcáin ezer meg ezer bányász ember között hor-

Dahomej királyának palotája.

tak, hogy a fák s földek termésének nagy része zsákmányokul esik s a bennszülöttek nem igen pusztíthatják őket, mert nincsen löfegyverük.

Utasaink végre megérkeztek a fővárosba, Abomejbe, melynek építészete olyan mint Vidahé. Van több nagy tere, melyeken igazán fejedelmi nagyságu fák terjesztenek árnyékot. E térek legnagyobbika a város közepén van, melyen gömbölyű tetejű, faoszlopos épületke emelkedik, olyanféle mint kertjeinkben a fillagóriák; itt szoktak különösebb ünnepélyes alkalmakkor a véres emberáldozatok végbe menni.

Ugyanezen téren van a királynak számtalan kunyhóból álló s egymástól udvarok és kertekkel elválasztott palotája; hol egyuttal ő felsége rabszolgái, feleségei és amazon hadserege is laknak.

dozták meg előbb, mielőtt a palotába bevitték; itt kiszálltak függő ágyukból, az ajtók megnyíltak, egy pár rozsdás európai ágyu megdördült, a nép rivalgott s az egész sokaság földre borult, s most Répinék egy, emberekkel sűrűn tömött tág udvar háttérben valami trónfélén ülve, megpillantották selyem napernyő alatt Ghézo királyt feleségeitől s amazon hadától körveve. Utasaink levett kalappal közeledtek feléje, mire ő felkelt, néhány lépésnyire eléjük ment s miután európai módra kezüket megszorította, intésekkel kínálta őket a trón előtt levő karszékeken helyet foglalni.

Ghézo király (ki azóta meghalt s kit fia, Bahadu követett a trónon), mintegy hatvan éves, alacsony termetű, de azért erős egyenes testalkatu; modora lassu s méltóságteljes; kissé himlőhelyes arca csak

kiálló szemcsontjainál fogva hasonlít a négerkéhez; orra egyenes, ajkai szabályosak s csak kissé vastagok; magas, értelmes homloka alatt apró s rendesen fátyolozott szemek nyugszanak, melyek azonban néha-néha ravaszul fölviannak.

Egyszerűen volt öltözve, nagy selyem kendő borult vállaira s ez derekán össze volt szoritva, fe-

ken törökösen térdein guggolt s löfegyverét ölében tartotta, ezek mögött voltak az elefánt-vadász-nők; a király balján a szerájlj női, mintegy két-százan, selyemben s drága arany ezüst ékszer-ekkel.

A király előtt, azon emelvény lépcsőin, melyre a trónféléét helyezték, a király legidősb fia s az elő-

Ghézo király és Bahadu trónörökös. (A Dahomejről szóló cikkhez.)

jén széles karimájú aranszalagos kalap nyugodott, s meztelen lábaira arany s ezüsttel ékesített szandál volt erősítve; végre ékszerűen vastag, s meglehetősen dolgozott aranyláncot viselt, arra kis tokocska lévén erősítve, mely alkalmasint valami amulétet rejtett.

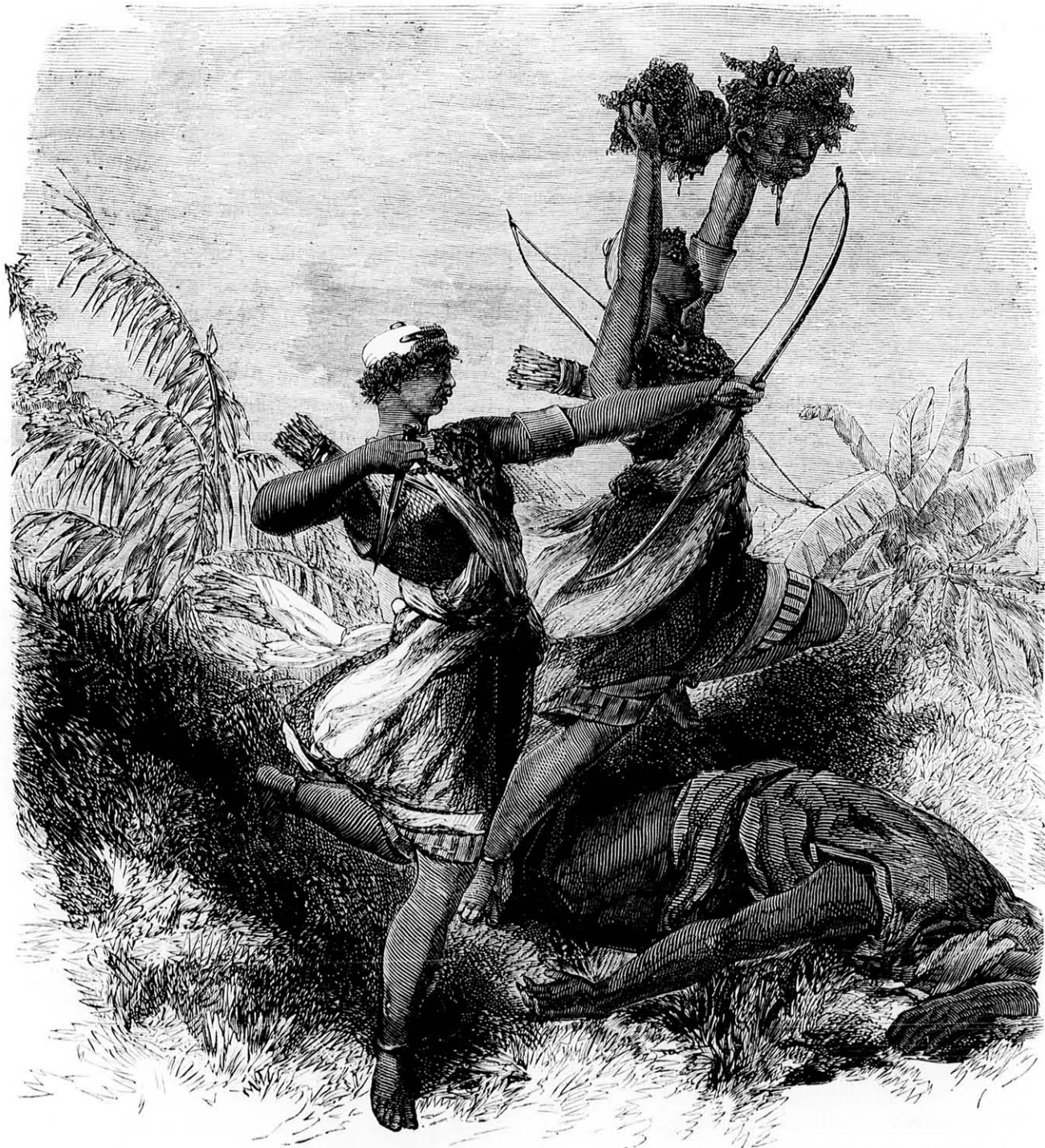
A király udvara valóban meglepő látványt nyújtott; jobbján mintegy ezer amzon szőnyege-

kelőbb miniszterek guggoltak térdeiken. A trónörökös, Bahadu herceg, ki azóta már elhunyt atyja trónjába ült, mintegy 40—50 éves, magas, izmos, meglehetősen világos, majdnem rézszínű férfi. Jelleme hideg, sőt kissé zord s értelme apjájénál sokkal alantabb foku, s ez okon az ő kormányzata alatt még kevésbbé nyithat majd magának utat országába a polgárisultság, mint előde alatt.

Az ország főemberei közt az első a *mehu*, a ki a bel- és külügyeket vezeti; ez ravasz, mintegy 80 éves diplomata s főfájás ürügye alatt nem volt jelen az elfogadáson. Utána jön a *minghun*, afféle igazságügyminiszter és hóhér egy személyben, ki hivatalának jelvényeül folyton széles, meztelen pallost

hadának s a hárem nőinek főfelügyelője s a fekete folség csupán e szolgájával szokott közvetlenül beszélni, ha valamely parancsot akar osztani.

Midőn az idegenek leültek, a király intett kezével, s az ország nagyjai fölemelték fejüket, de azért ez egész szertartás idején térdelve maradtak.

Ghézo király amazonjai. (A Dahomejről szóló cikkhez.)

hord kezében, melylyel egyetlen csapással vágja le az elitelt fejét. Harmadik személy a *kambodé*, főudvarnagy, a ki a szertartásokat vezérli, s kinek nyakában hatalmas kolomp függ, melylyel csendet szokott a környezetnek parancsolni; ez vezeti az idegeneket is a király elé. A *tolonu* az amazonok

Mély esend lőn, s Vallon kapitány, azon hajó parancsnoka, melyen dr. Répinék Dahomejba jöttek, a tolmács által Ghézo király előtt így adta elő utazásuk célját:

„Ő felsége, a franciák császára Dahomej királyával fenn óhajtván tartani barátságát, kinek hire

az egész földön elterjedt s kinek hatalma minde-
nütt ósmeretes, — e mellett fön akarván tartani a két
nemzet, t. i. a dahoméjeiek és a franciák közt az
előnyös összeköttetést, a király üdvözlétére s aján-
dékai átszolgáltatására egyik hadvezérét küldötte
ide.“

Ghézo király e nyilatkozattal meg volt eléged-
ve, s a tolmács által így válaszolt:

„Ő tudta, hogy a fehér emberek gazdagok és ha-
talmasak, s hogy azok közt a franciák a leggazda-
gabbak és legbátrabbak. Ő nagyon meg van eléged-
ve a franciák királya barátságának nyilatkozatá-
val s biztosítja a követeket, hogy a francia alatt-
valók a dahoméji államokban mindig jól lesznek
fogadva.“

Miután az idegeneknek nagy cerimoniák közt
frissítőket nyújtottak, a király bizalmasb kezdett
lenni. Megkérdezte mindegyikük nevét s rangját,
s midőn megtudta, hogy Répin orvos, gyógyszer
kért tőle azon esetre, ha megbetegednék. Azután
előhozatta angol és francia gyártmányu fegyvereit,
melyek közt igen remek pisztolyok valának; meg-
mutogatta gazdag bársony és selyem kelméit, ara-
nyos szöveteit, ezüstneműjét, ékszereit, üvedé-
nyeit s a többit, s úgy látszott, hogy nagyon gyö-
nyörködteti, miként csodálják az ő kincseit.

Ugyanaz nap este ismét elmentek az idegenek
a királyi lakba s ott egy csarnokban elhelyezték a
magukkal hozott ajándékokat, melyek szép selyem
s arany szövetekből, fényüzési butorokból, aszta-
lok, karos székek, tükörök, üvedények, illatszerek
és színezett könyomatu képekből állottak, melyek
a keleti háboru jeleneteit ábrázolták. Az ajándé-
kok közt volt a császár s császárné arcképe, négy
francia zászló arany bojtokkal, hegyén a császári

sassal s a selyemszövet közepére himzett dahoméji
elefánttal; s minthogy a fekete felség nagyon óhaj-
totta a fehér emberek fétiseit (bálványait) is látni,
miként azt régebben kijelentette, az ajándékok
közt volt nyole darab, fél életnagyságu szent-szo-
bor is, füstve és aranyozva, mely szobrok igen
nagy hatást keltettek.

E szentekről nem hallgathatunk itt el egy kis
történetet. A fekete király megkérdezte, hogy me-
lyiket hogy hívják, s mert azok neveit nem igen
birta emlékében tartani, s mert Dahomejben az
írás — az emlékezet ezen kiegészítője — ismeretlen,
nyole alattvalóját rendelé elő, s mindegyiknek
egy-egy szent nevet adott: „Te vagy a János, te
a Pál apostol, te Coelesztina sat.“, hogy így később
is tudhassa, melyik szobornak mi a neve. S az
alattvalók alkalmasint igen ügyeltek rá, nehogy
elfelejtsék így nyert nevüket, mert e bűnükre hal-
lálbüntetés lett kitzüve.

Ghézo királynak az ajándékok közt legjobban
tetszetek a csataképek, mert Dél-Afrikában ő ma-
ga is nagy hős hírében állott, s büszkén emlité föl,
hogy ő is alapított a bátrak kitüntetésére érdem-
rendet, s ilyenell a francia küldöttséget is földisze-
sítette.

Hadviselésének sükerét Ghézo legnagyobb rész-
ben amazonjaink köszöni, kik valóban hősileg szok-
tak harcolni, s a mily szelid a női kedély átalán,
ezek a harcokban épen oly vadak és kegyetlenek.
Ugy látszik, — jegyzi meg dr. Répin, — hogy ha
elveti magától a nő nemének gyöngéd sajátságait,
semmi emberi sem marad benne, s hogy ez állítást
nemesak a régi kor s Dahomej amazonjainak tör-
ténete, de a nagy francia forradalom női is igaz-
olják.

Á z s i a i é l m é n y e i m .

— 1865. július—szeptemberében. —

III.

(A Hári-forrás. — Növényélet; takarmány, kerti vetemények. — Kerek rákok, teknős békák, aranyhalak. — Egy keleti monda. — Kurdisztán állatvilága.)

Fölfedeztem Csermiken a Szunyog-tolyó egyik
felséges forrását, melyet Hury-forrásnak nevez-
tem el.

Meglepett a kép, midőn a közel fekvő kutföhöz
½ óra alatt fölkapaszkodva, hatalmas szikla-tö-
börben, örökzöld gyepen, vadrózsa, málna, reketye-
s füzbokrok közt a gazdag forrás természetes
kőmedre előtt megállottam. Aranyhalak usztak
benne, melyekre a torz-alaku kerek rák leskelődött,

míg a jegec-tiszta viz tükrén szitányok s gór-
szunnyogok csicsónkázta.

De én magánosan éreztem magamat, szivemen
fájdalom vett erőt, s eszembe jutottak boldogult
nőm sóhajtásai, szenvedései, melyeket a magány
miatt keseregve mondott.

Én nem tudok egyedül élni; szükségét érzem a
közlékenységnek; azért fordulok most is e sorok-
kal az olvasóhoz.

De a víz fölfrisített. A mély patakban fürödve néztem a fölmagasuló sziklákat. Ha ez egymásra tornyosuló kötömegek reám szakadnának . . . lel-kem elzsibbadt.

Tévedtem, midőn azt állítottam, hogy Kurdisztánon túl növényzetre nem lehet találni. A jázmin, babér, rózsa, csergőalma, barack, dinnye, szamóca, berkenye és hecsepecs mosolyogtak reám.

Az itteni növényzet leírása a magyar olvasónak nem lesz érdektelen, kivált ha számba veszik, hogy az avarok, khazárok őshonából, Kurdisztánból irok.

A magasszálu növényzetet a nyárfa, topolya, fűz, éger, ihar, cser, alma, füge, berkenye, mogyoró, dió, körte s több más, nálunk is ösmeretes gyümölcsfa képviseli.

Hanem ezen kívül a fönne említett forrás mellett sokféle bokor található.

Csak bürköt nem láttam egész Kurdisztánban; e helyett bogáncs-kórókat vettem észre. Szeder, málna és szőlő vadon tenyészik, de a kómló sehol sem fut reájuk, mert itt hire sincs neki. Kendert és csalánt sem láttam sehol. Ezek helyett a csipkerózsa képez hosszú ösvényeket, melyek közül a kőkény kéklik elő . . . A tövis-félék is bőven vannak képviselve. Néhol közbe elegyedik az áfonya is. Az üröm nem igen látható. A mocsárookban nádat és gyékényt találtam, de kákát nem. Takarmányfü is volna elég, csak hogy itt nem használják a szénát. A szalma, törek és szeeska szolgál téli takarmánnyal, melyet a buza, rozs, árpa, lednek és egyiptomi buza (kukorica) hoz elő. Zabot nem termesztenek, hanem rizst igen. A kerti növények közül kiemeljük a gyapotot, melynek ribizli-szerű levele van, s bajosan mivelhető; magvát abraknak, olajnak, szárát izéknek használják. Másik olajnövény a himboly melyet nem gyógyszerül, hanem világítani használnak. Lent is termesztenek, kendert nem.

A kerti vetemények nincsenek oly dúsz változatosságban képviselve, mint nálunk. Legelterjedtebb a vörös- és pórhagyma, mely utóbbi hasonlít a sáshoz; ize sem különb, azonban nagy bőségben terem s ezért előnyös. Fokhagyma és mogyoróhagyma kevés teremvén, aránylag drága. Van tömördek közönséges ugorka, s az ennél zöldebb, rozsz izű és színű keserű-ugorka; ezeknél sokkal jobb a fehér ugorka, mely a többivel együtt nyers eledelül szolgál. Található még a gömbölyű, apró tök, a disznó- és lopó-tök nyersen és besavanyítva (tursi). Ritka a burgonya, annál több az egyiptomi alma (padlidsán), a paradicsom-alma s az ugynevezett bámia. Sárga és fehér répa egyaránt tenyészik

a fehér és piros cékla társaságában. Őszi retek, káposzta bőségben. Mindezeknek levelei befőzve, eledelül szolgálnak, a zöld paprikával együtt; kevés a fejes saláta, s még kevesebb a többi finom növény. Borsó, lencse, paszuly tökéletesen hiányzik; ezek helyét a lednek-, rizs- és köles-kása pótolja, mit a kurdok nagyon szeretnek. Említém már a tárit; ez az ugynevezett arab-dara, hozzá hasonló a gilgil=arab köles, a sárga kölesnél nagyobb és fehér szemű.

A cukor- és sárgadinnye is sikerrel termesztetik. Sajnos, hogy ezen éretlen nép, ezeket is, mint minden gyümölcsöt, éretlenül fölfalja. Így van a szőlővel is, mely itt fölséges volna, ha egres-korában el nem pusztítanák. Ezért kevés a boruk is. Bort nem szűrnék, csak kezükkel csömöszkölnek, s úgy teszik el cserépedényekbe, s még must korában elprédálják.

A szőlőből csinálnak még valami szörpöt, ezt összekeverik tört mandulával, dióval és mogyoróval, s ekként hurka-alakban szárítják és főzik meg. Ők nagyon jónak találják — szegények!

Azon vetemények, melyek itt említve nincsenek, alig találhatók; csak a petrezselyem jut még eszembe, melyet nyersen esznek.

Egy kíváncsi kurd ugyancsak kérdezősködött, milyenek az állapotok arra mifelénk? Van-e nekünk gyapotunk, gyümölcsünk? Mondtam neki, hogy a gyapot helyett kendert, lent használunk, melyből sokkal célszerűbb ruha készül, s olyan gyümölcsről, milyenek nálunk vannak, ők még álmodni sem képesek.

Ugyancsak csudálkozott.

Két álmos, röst törököt, kik a tunyaság miatt fiatal létükre immár megvénültek, sikerült rábírnom, hogy a fönnebb említett forrást látogassuk meg. Az állat-országról akartam tudomást szerezni. Vettem észre, hogy a vízben nagy kerek rákok mászkálnak, milyenekről eddig azt hittem, hogy csak sós-vízben lelhetők. Ijedtemben félreugrottam, mikor valami krokodilszerű nagy gyíkok csörömpöltek előmbe. Barnás, fekete szegélyű, paizsszerű pikkelyekkel páncélozott állatok voltak. Nyeldeklőik a zaklatás miatt haragtól mozogtak, tekintetük — mint sok más állatnál — megdöbbenőleg értelmes vala. A legnagyobb akkora, mint egy macska; pofacsontjuk kihegyesedett, mi által fejük kereszt-alakot váltott; farkuk hosszú; testük lapos. A legkisebb is nagyobb a mi legnagyobb gyíkainknál.

A törökök gunyosan nevettek.

— Megijedtél, atyafi? Nálatok felé vannak-e ily állatok?

Az állat neve után tudakozódtam, de a jámborok nem igen tudtak fölvilágosítani. Ha jól vettem észre, a ritkán található begyérek (scincus) közé sorozhatók.

Alig volt időm a gondolkozásra, a vízben újra mozgást láttam. Tekenős-békák lubickoltak benne. Kérdeztem a töröktől, eszik-e ők ez állatot?

— Talán ti eszitek? mondták.

Féltem, hogy kinevetnek, nem akartam őket capacitálni, s eltagadtam a dolgot.

— Jertek, folytatám, — fogjunk néhány halat. Nagyon jóízűek lehetnek!

— Nem szabad — feleltek —; zialet! (azaz a forrásfő ismét „áldáshely“.) Itt nem szabad semmit bántani, kivált az oktan állatokat: Musztafa egy historiát kezdett elbeszélni.

— Azon időben — mondá — midőn ez a hegyesség, melyet ma Taurusnak neveznek, még a Nimródé volt, — a birtokos megengedte Ábrahámnak, hogy a hegy lábánál megtelepedjék. Ez kiválasztotta magának Úr-földét, a mai Urfa-telepét. A városhoz közel most is meg van az a tó, mely Ábrahám áldozata helyén fakadt. Ebben roppant nagyságu pontyok bántatlanul éldegélnek, mert azon hely is „zialet“. A gyaurok (hitetlenek) meg próbálták belőle enni, de mind felpuffadtak tőle.

Musztafa aga nem tud ugyan olvasni, de azt hiszi, hogy mindezek így vannak megírva a mahomedán monda-könyvekben.

Egyszer fürdés közben, valami kurd-nők bukkantak reám; magam is röstelni kezdtem a dolgot, azonban ők nem jöttek zavarba, s eléggé kifejezték irántam való gyöngéd érzésüket. Én azonban nem viszonzhatám nyájasságaikat, mert jól tudtam, hogy a tréfa egy pár ember életébe kerül, ha megtudják a kurd fiuk. Valóban csakhamar néhány kurd férfi jött felém, s örömmel nézték egy fa ágán az asszonyok által ott hagyott égő gyertyát.

Föláldoztam egy font cukrot és kávé. Ez ital élvezete jól hatott az én mozlimeimre, s lassankint oly élénk gajdolást vittek véghez, mintha valami hortobágyi kocsnában lettek volna.

Kecskék, szamarak, kuvaszok, tevék és törpe marhák is vannak. Valami kurd gyerkőcök virágfüzért hoztak számomra, milyent minden idegennek visznek, persze jutalomvárás mellett; de én ez árva tájakon is folyvást hazámra emlékeztem!

Oh, mert az otthoni nyomor és balsors, könnyű álom ahhoz az elhagyottsághoz mérve, melyet itt, ős hazánkban tapasztaltam.

Dr. Oroszhegyi Józsa.

Levelek Párisból.

IX.

— 1866. jan. 14. —

(Lap-szaporaság. — Olcsó újságok. — Hatvanöt pénzjegy-bank Jerseyben. — Hugo Viktor és a francia szárműzők. — A párisi diákok. — Szeméremérzet a francia színházlátogatókban. — Új irány a regényirodalomban.)

Hat hete mult ugyan, mióta visszatértem Jerseyből, megígérve ottani barátainak, hogy jövő nyáron újra meglátogatom, de azért még nem értem rá önöket felkeresni levelemmel. Most azonban tollhoz nyulok s igyekezem pótolni a mulasztást. De mielőtt az itteni dolgokon széttekintenénk, szabadjon még egy futó pillantatot vetnem a szabad kis szigetre. Két érdekes, hogy ne mondjam rendkívüli sajtóságot akarok megemlíteni.

Az egyik a hírlapok száma, melyet a babszem országban találtam. Az alig hatvanezernyi népesség ugyanis nem kevesebb mint hét lapot, egynek kivételével mind nagyot és politikait képes fentartani. Három ezek közül angol, a többi négy francia nyelven jelenik meg, kétszer hetenkint. Az egyes szám ára — a nagyokat értem — hol három sous, vagy hat krajcár, hol csak kettő; a kicsinyeké egy sous vagyis két krajcár o. értékben. Hogy jól volnának szerkesztve, azt ugyan nem állithatom; de hogy olcsók és számosak, az kétsé-

get sem szenved. Ilyenek pedig először, mert a lapkiadás csak oly szabad kereset, mint akármely egyéb, nem lévén alávetve sem engedélynek, sem biztosítéknak; másodsor, mert bélyegmentesek.

A másik nevezetesség, a mely az előbbinél is kitünőbb, sőt egyetlen a kerek világon, az a hatvanöt, mondd hatvanöt pénzjegy-kibocsátási bank, mely Jersey szigetén találtatik. De erről más helyen szólok terjedelmesen, itt csupán említést lévén szándokom tenni róla. És most térjünk vissza Párisba, de nem a nélkül, hogy, akarva, nem akarva, mégis az angol szigetecke jusson eszünkbe.

Ismerőseim ugyanis, akárhánynyal találkozom először megérkezésem óta, mindannyian azt tudakolják tőlem, ha láttam-e Victor Hugót? megfledkezve egy az arról, hogy a szárműzőt költő Guerneseyben ütötte fel tanyáját és régóta nem lakik többé Jersey szigeten; más meg, hogy az egész nyarat Brüsszelben töltötte. Szárműzőtnek neveztem a híres költőt, pedig nem az immár. Az

olasz háboru után Napoleon általános és *feltétlen* bocsánatot hirdetvén, a mely menekültek azontul is külföldön maradtak, csupán meggyőződésüknek hódolnak, nem a kényszerűségnek. Még csak utlevelet sem kell szorgalmazniok, hogy visszatérjenek. Ily önkényes bujdosók az érintett költőfejedelmek kivül Louis Blanc Londonban, Quinet Lausanneban, és Pascal Duprat Olaszországban. Ledru Rollin az Orsini-féle merényletbe levén bekeverve, e miatt nem léphet francia földre. De ha a többiek se jönnek vissza az országba, szellemi terményeik — a Napoleon le Petit és Châtiment kivételével — akadály nélkül árulhatnak szerzet. Louis Blanc utolsó műve „La Commune et l'État,” valamint Quinet „La Révolution“ című könyve, Victor Hugo Chansons de la rue et des bois, s a többi munkáik is minden kereskedésben található.

De ha nincs többé országos száműzöttje Franciaországnak, lett az imént egynehány iskolái. Hatan a lüttichi deák-congressuson megfordult tanulók közül, mivelhogy forradalmi beszédeket tartottak ottan és Brüsszelben, az akadémiái s utána a közoktatási tanács által is az iskolából kizártak, és pedig öten a párisi akademiából örökre, a többiekből két évre, a hatodik pedig csak két esztendőre a párisiból rekesztetett ki. E miatt volt zaj és elfogatás a különben se igen csendes Quartier latinban, s mai napig is vannak tanulók, a kik vonakodnak feljárni az iskolákba. A mi fontosságot adott az eseménynek, azon kérdés vala: lehet-e külföldön elkövetett vétség, annál inkább szóbeli miatt idehaza kérdőre vonatni? Az ifjuság s vele a közvélemény tagadólag felelt, s ezért a vádlottak megjelenni is vonakodtak a tanács előtt. A bizottmány, különbséget tevéen bünvádi és fegyelmi eljárás között, míg amaszt csakugyan nem alkalmazhatónak ismeré el, a fegyelmi hatóságot az ország határain tul is terjedni követelte. Legyen az így vagy amugy, a büntetés nagyon szigorunak látszik meggondolatlan ifjak irányában. Pedig hogy meggondolatlanok valának, arra elég bizonyosság a fegyverre szólítás, meg az ilyen eszelős nyilatkozat: Harcot az istennek, ez a haladás! Azok a szegény franciák mindig végletek között hányatnak. Hol szolgaságot szenvednek, hol fejtelenségbe esnek, hol bábónás hitűiek, hol istentagadók.

Gyakran volt már alkalmunk a francia szépirodalom erkölestelen irányára ellen panaszt emelni. Ritka azon regény vagy szindarab, melyben sze-

méremsértő kifejezések, sőt jelenetek elő ne fordulnának, s a szerzők azt hiszik, eleget tettek a művészet igényeinek, ha a munka végére valamely erkölcsös fejleményt oda toldanak, hasonlítva az oly házigazdához, ki, miután egész ebéd alatt mérges étel itallal tartotta volna vendégeit, egy kis ellenmérget nyújtana nekik a esemegében. Némi csekély jelenség, arra mutat, hogy ezen irány veszélyességét valahára át kezdik látni a franciák is, ámbár, úgy látszik, csak igen szűk körre szándékoznak az erkölcsösség törvényét szorítani.

A mult hetekben egy dráma került a francais színpadára, melynek első felvonása, mely az operabált ábrázolja, oly nemes felindulást szült, hogy az, néhány zajos előadás után, végre is kitöröltetett a játékrendből. Goncourt testvérek Maréchal Henriette-jét értjük, pedig a botrányt okozott rész nem is annyira erkölestelen, mint inkább pórias, durva. De a közönség azt találta, hogy az ily előadás megfertőzteti Franciaország első színpadát, a Racine, Corneille és Molière remekei által felavatott művészet templomát, s addig füttyölt és tüntetett, míg a darab eltűnt szemei elől. Csak aztán a többi színházakba is hozna egy keveset ezen nemes felhevülésből, mert mi haszna egyet óvni meg a mélytől, mikor huszban megszenvedjük azt?

A másik jelenség, melyet egy jobb jövő hajlának tekintek, azon elismerés, melyben az Erekmann-Chatrion-féle regények részesülnek. Ama lélektanellenes s a kedélynek csupán izgatására számított művek helyett, mikkel az utolsó harminc év alatt Európa el lett árasztva, s a melyek azon felül gyakran még a szeméremérzetet is lábbal taposták, ime, angol modorban irt, egészséges, természetű és mégis mulattató munkákat veszünk az egyesült szerzőktől. Csak egyet olvastam ugyan még a megjelent négy regény közül, (Un homme du peuple) azt is megvallom, még nem egészen, de ha körméről meg lehet az oroszánt ismerni, e mutatvány is elég volt a különben is már más illetékes bírák által előre megjósolt jó véleményt gerjeszteni bennem. A többiek címe: le Conserit de 1813, Madame Thérèse és Vaterloo. A Siècle jutalomképen igéri ezen, általa nemzetiéknek keresztelt regényeket. *)

Irányi Dániel.

*) Fordítóink és kiadóink figyelmébe ajánljuk e regényeket Ponson du Terrail, Paul de Kock s más hasonmodoru, nemesebb becsvágy nélküli írók művei helyett. Szerk.

Egy hét története.

— Január 18. —

A heti lapok tárcairói kénytelenek osztani a nők egy szokásos hibáját: mindig *elkésznek*. Nem mint-ha mi is sokáig piperézgetnénk tollunkat, egymás után próbálgatva a szó-virágokat és kifejezések összhangzó színeit; hanem mert csak ritkán jelenhetünk meg a közönség előtt. Így nem csoda, ha néha visszhangjai leszünk a napi lapoknak, melyek minden reggel szélnek eresztik könnyű papir lobogóikat, tele irva a napok szomorú és örvendetes eseményeivel.

Ezuttal legegyszerűbb is egy közös gyászt kell visszhangoznunk, mely sokkal élénkebb fájdalmat ébresztett, semhogy napok múltán is elveszthetné érdekét.

Az akadémia tekete lobogója még mindig hirdeti a nagy veszteséget, melyet az egész ország értelmisége szenvedett, kitűnő elnökének halála által.

A közrészvétben, melyet e halálhír költött, volt valami magasztos, mely valódi vigaszként hatott mindnyájunkra.

Az ó-görög világ történetében alig van megragadóbb lap, mint az, melyre Sophokles, a nagy színművész, halála van följegyezve, annak megemlékezésével, hogy e gyászhirre az egymással küzdő athéni és spártai népek fegyverszünetet kötöttek, együtt akarván sirni a koporsónál, mely közös veszteségüket borítja.

A különböző pártnézetű férfiak épen így tettek most gr. Dessewffy Emil koporsójánál, s azok is, kik egykor politikai elvei ellen egész szenvedéllyel harcoltak, most az őszinte fájdalom hangján vettek tőle örök-bucsut.

Akárminint ítéljük is az elhunyt férfi politikai múltjáról, volt egy tér, a melyen mindenki egyet értett vele, s örömmel ismeré el a legfontosabb ügyek zászlóhordozójának. Ez a műveltség előmozdítása és az anyagi gyarapodás tere volt.

Midőn egy évtized előtt az akadémia elnöke lett, nem mondhatni, hogy a népszerűség karjain emelkedett volna e polcra. Annál dicsőségesebb rá nézve, hogy e nehéz, súlyos időkben, midőn egy közös csalódás az azelőtt egymás ellen küzdő pártokat is testvérekké tette, meghódította valamennyiünk tiszteletét.

Nem nagy szavak, hanem megmaradó alkotások fogják hirdetni mindenkor, hogy gr. Dessewffy Emil — élete utolsó másfél évtizedében — a legtevékenyebb hazafiak egyike volt. Érdemei a Tiszta-szabályozás körül, a földhitel-intézet megala-

pitása, s az a lelkes szózat, melynek köszönhetjük az akadémia palotája létrejöttét, s alapjának bővítéses gyarapodását — megannyi nagy emlékek az ő sirja fölött. Annyit és oly sikerrel munkálkodott ő a haza jövőjén, hogy saját politikai múltjának minden oly emléké, mely egykor nem volt népszerű, feledteté még azokkal is, a kik különben nem szeretnek, vagy nem tudnak felejteni.

Így hálás kegyelet fogja körüllebegni emlékezetét, s midőn életnagysága szobrát az akadémiai palota csarnokában fölállítandják, közös lesz a vélemény: hogy ő megérdemli e kitüntetést, miután a magyar tudós társaság második alapítójának nevezhető.

Mult hétfőn, midőn a fekete zászló még folyvást szomorúan lengett a palota homlokzatán, benn, a rendes ülésteremben örvendező arcok és lelkes éljenek hirdeté, hogy az ő szelleme még mindig él és buzdit.

Báró Eötvös József, az alelnök, bejelenté, hogy Miksa — a mexicói császár — tizezer forintot küldött az akadémia felé; a pénztárnok pedig azt, hogy Udvarnoky Lajos elhunyt bécsi ügynök hagyományából tizezeröttszáz forintot fizettek be, melyet annak özvegye még kétezer forinttal toldott meg.

Szavak csak igen ritkán termettek még oly sok és hosszan tartó áldozatkészséget, mint azok, melyeket néhány év előtt gr. Dessewffy a muzeum dísztermében mondott ki, figyelmeztetve a nemzetet, hogy a magyar tudományosság zsellér módjára még mindig bérházban tengődik. Áldott legyen emlékezete érette, valamint áldva legyenek azok is, kiknél e jó igék magva termékeny földre hullott.

Kétségkívül eljő majd az idő, — mert el kell jönie — midőn az akadémiai testület maga is, rá mutatva munkálkodásainak sikerére, egész büszke önérzettel mondhatja el magáról: mi megérdemeltük ezt!

A muzeum dísztermében (mert az országházról csak a jövő hóban beszélhetünk), most napról napra az igazolás rostáját rázogatták. Sokan látnak hozzá, s a munka nem megy minden zaj nélkül. Egy kicsit lassan is megy, de mint egy híres szónok mondá valaha: „az igazság útján nem lehet rohanni!” A ház mindent fontolóra vesz, megvárja a kérdés valamennyi oldalát, változatosság kedvéért néha egyik-másik fiatalabb szónok hosszasan elmondja azt, a mit előtte már jobban és rövidebben elmondtak, így azután szépen telik mu-

lik az idő, s naponkint öt-hat ügyön mégis csak átesnek. Hanem meg kell adni, hogy az eldöntésekben ingerültségnek, dracoi szigorinak vagy személyes rancun-nak alig van nyoma is. Még a félegyházi „pusztakeresők“ választottja (Hrabovszky ur) is csupán vizsgálatot kapott. Áldozat pedig eddigelé csak egy-kettő van, például b. Vodjáner Albert, kinek megválasztását is korántsem a lapokban pengetett vesztegetések miatt semmisíték meg, (mert ezek nem bizonyultak be,) hanem mert a választási elnök Érsekújvárt bezárta a szavazást, midőn még mindig jelentkeztek. E szerint most már nincs más mód, minthogy Vodjáner báró, ki közelebb a bankszabadalom mellett irt ákkével figyelmet ébresztett, ha bírja, választassa meg újra magát.

Van azonban valami, mi ellen a házbán naponkint sok kegyetlenséget követnek el. Azt lehet mondani, hogy gyakran kerékbe törnek. S ez annál szomorubb, mert oly valamin követik el, mely édes-mindnyájunk legdrágább tulajdona — a magyar nyelv.

Valjon az a nemtő, mely az elnöki pad fölötti zászlóredőzetten oly komolyan látszik örködni mind a fölött, mi e nemzet kincsét képezi, nem libben-e meg néha, titkos sohajtól mozdítva, midőn a nyelvhibák, idegen szavak és ferde kifejezések egész gomolya hömpölyög felé?

Lehet-e kárhóztatni a lapokat, midőn azt sürgetik, hogy szépen kifejtett magyar nyelvünket teljes diszcében hirdesse a *szószék* is?

De van-e tulajdonképen *szószék*?

Elég baj, hogy nincs. Nézetünk szerint a bőbeszédűség, az indokolhatlan felszólalások, a meddő vitázásoknak alig volna jobb gátja ennél. Azt, hogy saját helyén beszéljen: bárki is könnyen megkockáztatja. Ha megy, jó, ha nem megy, szépen leül, — a zaj hamar fátyolt borít a nem sikerült kísérletre. De a *szószék* magasa magában is egy intés. Oda csak az fog lépni, ki nem csupán beszélni, hanem mondani is akar valamit. Igaz, hogy az igazolások apró beszédeiért nem volna méltó megtenni ezt a rövid, de fáradságos utat; hanem ha jönnek a nagy viták, akkor csakugyan kívánatosabb lenne a *szószék* ünnepélyessége, mint a mai pongyola modor, midőn mindenünnen s a ház egy részének rendesen háttal beszélnek.

E kis javaslat után, melynek kilátása lehet rá, hogy szépen elhangzik a pusztában, forduljunk a farsang örömeihez.

Mult hétfőn volt a „jogász-bál“, melyet — valljuk meg, — a szépek mindig legédesdedebben várnak. Most is eleven, népes és vidám volt, mint mindig. A redout mindkét ternét ki kellett nyitni, hogy a jókedvnek és tarkaságnak elég hullámozása legyen. Jó zene, (a csárdásokat Rác Pál társulata egész gyújtó hatással játszotta,) kifáradhatatlan táncosok, pompás öltözékek, gyönyörű arcok, fényes világítás — mi kell több? Kellene bizony még valami, a mi régibb vigalmainkat oly festőivé tette, — a női magyar viselet, melyet most csupán a garde des damesok aranyesipkés, fejkötői, s a táncsorokban négy-öt párta képviseltek. — A bál háziasszonya *Semnyei-Fiáth Mária bárónő* volt, a legkecsesebb fiatal urhölgyek egyike, ki a természet ama ritka kiváltságával bír, hogy valahol csak megjelenik, mindenkit egyszerre megnyer, Semmi se volna könnyebb, mint neki valamely jelmezes vigalomban ábrázolni valamelyik gráciát, — miután így is — fekete bársony köntösében — mind a háromra emlékeztetett. Ez alkalommal sok volt a világba lépő szépek száma is, kik arcukon a bálláz mosolyával, félénk és mégis kedves mozgásaikkal, s a legelső benyomások hoválenni nem tudó izgatottságában a tarka látvány egyik legvonzóbb oldalát képezik. A régi bálkirálynők mily örömet odadnák minden koronájukat e kedves zavarért, mely közt a társasélet bimbói nyilni kezdenek, itt, a gáz tündöklő fénye mellett. — A bál nem mindenkinek vigalom; sokan azért jönnek, hogy sohajtsanak elvesztett ifjúságuk után! De ott vannak vigaszul a jó mamák, kiknek mosolya hirdeti, hogy az ifjúságot újra át lehet élni mások örömeiben, ha ezek a mások a — mieink!

A farsang most már ugyancsak neki eredt. A magyar gazdasszonyok táncvigalma, az orvosnövendékek, műegyetemi tanulók, a kereskedők s képzőművészek bállestélyei csaknem egymásból folynak. Egyik elmúlt, másik még jó, s mi — róluk beszélve — meggyőződünk, hogy sokkal könnyebb lehet valamennyit keresztül táncolni, mint csak egyet is leírni.

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

— (II. Rákóczi Ferenc fejedelem nemes testőrségéről.) az ugynevezett „nemes kompániáról“, melyről a „Hazánk“ ez idei évfolyama 1-ső száma

6-dik lapján érdekes cikket közöltünk, Thaly Kálmán az Akademiaában közelebb becses értekezést olvasott fel. E szerint Rákóczit e testőrség

alapítására a magyar hadseregben ekkor uralkodott nagy fegyelmetlenség birta. A magyar hadtan primitív állapota egyrésztől, s a kuruc hadsereg ziláltsága másrészt Rákóczit arra a gondolatra birta, hogy katonai iskolát állítson fel, melyből hadserege jól képzett tiszteket kapjon.

E célból 1707-ben testőrséget alakított, melyet később „Isteni Gondviselés“ elnevezés alatt katonai renddé akart fejleszteni; azonban az események megakadályozták.

A magyar testőrség eszméje, melynek tagjai csak ősnemes családok ivadékaik lehettek, az ország kitünőbb családainál nagy viszhangra talált. 1707. április 26-án Kolozsvárott 100 magyar főnemes ifjú esküdött Rákóczi zászlói alá mint testőrségének tagja. S e katonai intézkedés 1711-ig állt fenn, míg néhány évtized múlva azt Mária Theresia, természetesen más alapon újra életbelépteté.

Rákóczi testőrségének tagjai egy évre esküdtek fel. A fejedelem ajtajánál örködték s békében hadban egyaránt mindig voltak. Egyenruhájuk kék volt, narancsszínű övvel, arany gombokkal sat. Forgót vagy kacagányt csak a tisztek viselhettek, s a közemberek közül azok, kik csatában kitérték magukat. Fizetésük az akkori idők viszonyai szerint, eléggé dus volt. Megnősülniök nem vala szabad. Élükön mint ezredes maga a fejedelem állt, alezredes Kemény Simon volt, őrnagy b. Zay Endre, hadbíró Ráday Pál.

Részletes szabályai közül felemlítjük, hogy a párbaj közöttük szigorun tiltva volt. Ki társát a testőrségben becsületsértéssel illeté, kénytelen volt a hadbíró előtt bizonyítani vádját s akkor a meggyaláztatott kizárattott a testőrségből; vagy ha a sértő bizonyítani nem tudott, őt érte e hasonló sors. Rákóczi egyéb csapatainál is a párbaj keményen volt tiltva s ha párbaj-est forgott fenn, a felek arra köteleztettek, hogy ne egymáson, hanem az ellenségen mutassák meg vitézségüket s a ki bátrabb volt, aztán nyert elégtétellel dicsekedhetett.

Rákóczi testőrsége először is az ónodi gyűlésen jelent meg a fejedelem körül. Aztán 1708. aug. 3-án részt vett a szerencsétlen trencsényi csatában, hol három testőr, s köztük a fiatal gr. Beresényi László, ki érdemei miatt később a testőrség zászló-tartója lett, mentette meg a fejedelem életét. A testőrség nagyobb része az öreg Beresényit diplomáciai küldetéseiben is kísérte, s Varsóban roppant feltűnést okozott.

1711. febr. 20-án Rákóczi testőrsége a fejedelmet az ország határain át kísérte s evvel megsemmisült az első magyar „nemes testőrsereg.“ A

testőrök részint Smolenszkben, részint Rodostóban telepedtek meg, részint haza szállinkóztak.

Vitézségük a fejedelem részéről számos elismerésre talált, miután 1708 1709, s 1710-ben közülök számosokat léptetett elő magasb ranggal a rendes hadseregben.

Legkiválóbb közöttük a fiatal gr. Beresényi László. Ez ifjú, székesi gróf Beresényi Miklós s Homonnai Drugeth Krisztina (e család egy legutolsó sarjának) fiát, ki a trencsényi csata napján csak 19 éves volt, Rákóczi ajánlatára XIV. Lajos király a francia régi gárdába vette fel. Itt csakhamar magasb rangra emelkedett, 30 éves korában már tábornok volt s később Franciaország marsallja lett. Mint ilyen Franciaországban magyar huszárezredet alapított s a Beresényi francia huszárok ma is a francia nép élénk emlékezetében vannak.

— (*Karácson estéjét*) a londoni fegyencekkel az idén is megünnepeltették, hiven a régi szokásokhoz. A börtönök lakói a családi ünnep előestéjén egy kis kedvezményben szoktak részesülni, s két óra hosszat a kihallgató terembe gyűjtetnek össze, hol tisztességes étel, s egy kis bor vár rájuk. A new-gateni börtön karácsony estéje a legérdekesebb. A tömlöcök lakóit felviszik a felső terembe, a béklyókat leveszik kezökről, lábukról és szabadon mozoghatnak. A kijáratokat örök állják el, néhány közülök pedig a rabok közt jár alá-föl. Egy lelkész kegyes és vallásos szavakkal hozza emlékezetbe a keresztyén világ nagy ünnepét. Este 8 órakor kezdődik a börtön ünnepélye s tart tízig. Az idén a lord-mayor meghagyásából a legnagyobb gonosztevők is részesültek a karácsonesti vacsorában, de ezek láncait nem szedték le. A lord-mayor költségén egy font rost-beefet, burgonyát, kenyeret s egy pint porter-sört kaptak fejéknél. Az ételt mindenkinek külön adagokban adták föl.

— (*A spanyol forradalom alkalmából*) egy német lap barcellonai levelezője a spanyolokra vonatkozó több jellemző adatot sorol elő. Büszkeségük rovására egy pénzdarabot ismert meg 1684-ből. Ez egy ezüst spanyol tallér, egyik oldalán e fölirattal: „Unus non sufficit.“ (Egy nem elég.) Ha ez magára a pénzre vonatkoznék, teljes igazság volna, de a vonatkozást a tulsó lap árulja el. A másik lapon ugyanis a föld két félgömbje van. 1684-ben tehát a spanyoloknak még az egész világ sem volt elég.

noky udvari ágens és neje összesen 12,000 főt hagytak végrendeletileg e tudományos intézetre.

— (Zöld ruhák, mint mérég.) Debrecen lapja írja, hogy azon szabók, kik ott a „Bábok“ című bohózathoz a szükséges zöld ruhákat készítik, mindnyájan betegek lettek, mert a zöld ruhák festőanyagja mérget tartalmaz.

— (Az osztrák katonatisztek száma.) A cs. kir. ausztriai hadsereg tisztikara legújabb kimutatás szerint, 15,261 egyénből áll, mely számban nincsenek betudva azon ezredtulajdonos urak, kik nem foglalnak el tetteges rangot a hadseregben. A polgári társadalomban elfoglalt rangfokok tekintetében következőleg osztatnak föl: Ó Felsőge a császár 24 főherceggel, 81 herceg, 500 gróf, 888 báró, 570 lovag, 1800 nemes és 10,300 polgári születésű.

— (Erdélyben a pesti országgyűlésre) már folynak a képviselőválasztások, s mint jellemzőt írják, hogy ott is egy-egy kerületben 6—9 képviselője lőlt lép föl egymás ellen.

Irodalom.

— (A Kisfaludy-Társaság által kiadott „Shakspere minden munkái“) hatodik kötete most hagyta el a sajtót s ez két művet: „Antonius és Cleopatra“ Szász Károly, és a „Szegyet szegyet“ (Measure for measure) című ötfelvonásos vigjátékot Greguss Ágost fordításában tartalmazza. E vigjáték egyik legszebb helye, midőn Angelo önmagával küzdve felkiált:

Can it be,

That modesty may more betray our sense,
Than woman's lightness? Having waste ground enough,
Shall we desire to raze the sanctuary,
And pitch our evils there? O, fy, fy!

S ez Gregussnál magyarul így hangzik:
Hogyan lehet, hogy nő, ha tisztessé, inkább
Megejtí érzékünket a ledérnél?
Van pusztá föld elég, s mégis a szentélyt
Rontsuk le, s átort állítván bűnünknek?
Oh szegyen!

Nekünk azonban csak általánosságban kötelességünk e nagybecsű kiadványra figyelmeztetni. A Kisfaludy-Társaságnak s az egyes darabok fordítóinak elévülhetlen érdeme lesz az mindig, hogy a világ legnagyobb költője műveit nemzetünk nyelvére átültették s pedig oly szabatos fordításban, mely a nehézkes német fordításoknál derekasabb. Shakspere ezen teljes kiadásának egy-egy kötete 1 ft, s hisszük, hogy az olvasó (ugy térni mint nő) közönség inkább ezért fogja kiadni pénzét, melylyel így jó izlésének s magasabb szellemi élvágyának tesz áldozatot, mint holmi zsege novellagyűjtemények vagy éretlen versfüzérékért.

— („Üli emlékek Norvégiából,“) írta Bulyovszky Lilla; két kötet; 2 ft., kapható Pfeifer Nándor bizományában. — Igen sok utazási művet olvastunk s olvasunk jelenleg is, s így a vonzóbbak mellé bátran oda tehetjük Bulyovszky Lilla könyvét; nem mintha szakavatott geographiai, hely- és népismeret, természettörténeti és statisztikai adatokat találunk benne, — mit hiába keresnénk, — hanem mert Bulyovszky Lilla vonzóan ír, kellemesen cseveg, találó észrevételeket tesz, s a mi tő: finom női figyelme oly érdekes apróságokra is kiterjed, melyek a tudós utazókra nézve örökre elvesznek, kik az egyes fa miatt sokszor nem látják az erdőt, vagy viszont. — A Skandináv félszigetről nemrég szintén igen érdekes utelírás jelent meg Saint-Blazetől, de a ki olvasta, arra nézve B. Lilla könyve csak még érdekesebb lehet, minthogy abban Norvégia egészen más részeit ismeri meg.

— („Részvét lapjai a szépirodalom és történelm köréből.“) Kiadta Horváth Döme, nyomtatta Szilády Károly Kecskeméten. A 344 lapra terjedő vastag kötet ára 1 ft. 20 kr. a tisztá jövedelme a kecskeméti ref. főtanoda és a kegyesrendiek főgimnáziuma könyvtárára van szánva.

— (A Sárospataki füzetek“) 1866-diki évfolyamára előfizethetni a szerkesztőséghez beküldött levelokban, egész évre 6 ft. fél évre 3 ft. ával. A lap szerkesztője dr. Heiszler József.

— (A „Szilbészeti és borszáj“) című szaklap első száma Parragh Gábor kiadásában és Harzó József szerkesztése mellett megjelent; a borral és szilbékkel foglalkozóknak, mint hiányt pótlót, figyelmébe ajánljuk. Megjelenik hetenként kis féllívan, s ára egy évre 6 ft.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: Vasárnap, jan. 21. „Párisi szegények“ dráma. 22. *Caesar és Pollux* vigjáték; új betanulással először. 23. *Kunok*. 24. *Edda* német dráma; először. 25. *Lammmeroori Lucia* opera. 26. *Tündér-ujjak* vigjáték. 27. *Hugonották* opera.

Szerkesztői üzenetek.

— *Kolozsvárra*: K. P. M.-nak. A kért könyvet, melynek elküldését N. M. már jelentette, még eddig nem kaptuk meg. Ha megkapjuk, igen lekötölezz ön vele.

— *Szombathelyre*: „Kisfaludy Sándor sirján.“ Csinos vers; de ha majd szerzője előtt az élet, eszmék és érzelmek tágabb látókörre nyílik meg, önmaga sem lesz vele egészen megelégedve.

— *Pesten*: P. E.-nek. A csinos kis cikkeske a közlendők rovatába jutott.

— *Pesten*: Sz. Gy.-nak. „A kasmir adlok-“ról irt közleményt adni fogjuk

— *Alvincra*: B. E.-nek. Az erdélyi fejedelmek névalírásait köszönjük, bár egy-kettő ezek közül a mi gyűjteményünkben is meg van. Kérnők azonban még a hiányzókat is megszerezni, hogy így együtt közölhesük. A másolatokat illetőleg ránk nézve előnyösebb, ha azok nem tértával, hanem rajzonnal készülnek.

— *Szabadkára*: dr. W.-nek. A levél érkeztekor már utban kellett lennie, mert mi megrendeltük. Jövőre lehetőleg tanulságosakat és közérdekieket kérünk.

— *Mezei A.-nak*. Az egyik kissé elkésett, de a még használható használjuk. A fordítás igen csinos, de tárgya nem igen való lapunkba.

— *Érsekújvárt*: J. K. és C. I.-nek. A szives meghívásért köszönet; a célnak sükert óhajtunk.

— *Buda-Ujlakra*: Megkaptuk, s az átadandót átszolgáltattuk. A mostani rajzok már tökéletesebbek, egyikük azonban már megjelent.

— *Tordára*: Álvárinak. Az ily kísérleteket nem közölhetjük. Mily magyarság ez, s mi értelme van ennek:

Kerülem magamat.

Forgok mint a rózza, (!)

De mely széllel béltett? (?)

És megállni dovol! (!!!)

— *Kolozsvárra*: Ó. A.-nak. Az elsőben alig van újdonság, az utóbbi pedig nagyon magán viseli a kísérlet nyomait. Az elsőből frisebbet, az utóbbiból jobbat.

— *N. Váradra*: Sz. B.-nak. Reméljük, hogy már kézhez jutott. A képekre vonatkozólag csak akkor válaszolhatnánk, ha azok címjegyzékét ismernők.

— *Kakas-Lomnicra*: Dr. Sp. A.-nak. Kifogásunk — egykét kifejezést kivéve — egyik ellen sincs, azonban a lapunkban közlöttekéből látni fogja ön, milyeneket óhajtunk leginkább. A kérdést illetőleg egyenesen t. Greguss Ágost urhoz, a társulat helyettes igazgatójához (Al-Dunasor 22.) javasoljuk fordulni.

— *Szombathelyre*: E. Gy.-nek. A régibb küldeményre vonatkozólag nem kaptunk választ a levélben: erediek, vagy oláh dalok-e azok?

— *Pesten*: K. G.-nak. Mind a kettő érdekes; azonban kérjük a forrást tudatni velünk.

— *Dévrára*: t. Mauszó József urnak. A jutalomkép nem küldetett el, mert a kiadó-hivatal nem kapta meg a lapban többször említett 30 krnyi csomagolási és bélyegilletéket, melynek utólagos beküldését kérjük.

— *Csernoviczra (Bukovinában)*: N. D. urnak. Sajtóhibából történt, s azonnal igyekezett kijavítani a

(Kiadó-hivatal.)

Legolcsóbb illusztrált magyar lap, legszebb ingyen műlapokkal.

Előfizetési fölhívás

„HAZÁNK S KÜLFÖLD”

című szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti

KÉPES HETILAP

1866-iki, vagyis második évi folyamára.

Lapunk tartalmát a nagy világ és hazánk legkitünőbb férfainak életiratai, — költemények jelesebb íróinktól, — beszélyek és életképek, (köztük Jókaitól minden évfolyamban, ki a lefolyt évben is a lapok közül csupán csak a „HAZÁNK” számára írt), — hazai műtárgyak, régiségek, várak stb. ismertetései, — népiismeretesei, — utazások, — népszerű természetrajzi cikkek, — történeti rajzok, — társadalmi kérdések megvitatásai, — népszerű elbeszélések az ismeretek minden ágából, — érdekes külföldi levelek, — minden számban az „Egy hét története” Vadnai-tól, ki köz- és politikai életünk e fontos korszakában minden figyelemre méltó jelenséget vonzó tollal fog följegyezni; — aprólékos tudnivalók a világ minden részéből, — napi események, — vidéki tudósítások, — irodalmi s művészeti újdonságok, — egy-egy zenemű minden évfolyamban, — karrikaturák Jankótól minden negyedik számban, — képtalányok s a többi képezendik.

Egész évre a díszes színes nyomású jutalomképpel együtt csak 6 frt.

Rajzolóink közül csak Székely Bertalan, Jankó János, Kelety, Marastoni, ifj. Markó, Haske, Blumberg, Zombori Rohn és Lüders neveit említjük, mint kik e téren legkitünőbbek. — Képeinket kizárólag Ruzs Károly első magyarországi műintézete metszi.

Végül még megemlítjük, hogy lapunk a küszöbön levő nagy napokat kiváló figyelemmel kísérendi, s hogy az országgyűlés alkalmából minden nevezetes ünnepélyt, személyt és eseményt nemcsak leírásban, de díszes képekben is ösmertetni fogunk,

minél fogva a „HAZÁNK S KÜLFÖLD” még a politikai lapoknak is mintegy kiegészítő részül tekinthető.

Szokoly Viktor,

a „HAZÁNK S KÜLFÖLD” szerkesztője.

K i a d ó í s z ó.

A „HAZÁNK S KÜLFÖLD” a t. c. közönség részéről már az első évben oly szép pártolásban részesült, hogy ezt meg akarva hálálni, az előfizetőnek egy nagyszerű színes nyomású jutalomképpel óhajtottam meglepni, melyet minden egész éves előfizetőnek díj nélkül küldöttem meg, mely képről minden lap elismerőleg nyilatkozott. E nyilatkozatok közül csak az alábbi közöljük:

A „POLITIKAI HETILAP”, b. Eötvös lapja, mely a képzőművészetet legnagyobb gonddal kíséri, így ír: A HAZÁNK és KÜLFÖLD egy éves előfizetőinek járó színes nagy fametszet, mely Székely Bertalan eredeti festménye után készült, ép jelenleg küldetik szét a kiadóhivatal által. Hiszszük, hogy e becses műmelléklet sokfelé örömet fog okozni, mert valóban szép, és sok helyt fog méltó figyelmet gerjeszteni, mert ez az első színes fametszet, mely hazai sajtó alól kikerült, még pedig oly tökélyben, mely a lehetőség határai között, csaknem elérte az elérhető s a birodalomban legalább vetélytársától nem tarthat. A művészi sokszorítás e nemének technikája oly bonyadalmas és oly sok nehézséggel, másrészt ugyanezen okból annyi költséggel jár, hogy ily lapnak kiadása elsőrendű nyomdát és — áldozatképes kiadót igényel. Mint nyomdász és mint kiadó íránt, lehetetlen Emich Gusztáv úrtól őszinte elismerésünket megtagadni, s harmadik érdemül el nem ismerni, hogy a kép tárgyul oly művet választott, mely mind nemzetes tartalmára, mind jeles szerkezetére nézve Székely Bertalannak, s általában a magyar művészetnek becsületére válik.

Az új évfolyam egész éves előfizetői, (habár csak félévenként, vagy negyedévenként is fizetnének elő az 1866-ik évre), szintén egy épen ily nagyságu, pompás színnyomatu magyar történeti műlapot fognak jutalmul nyerni, (azonban kéretnek, hogy az előfizetési pénzzel együtt e kép fára göngyölítése és a szállítólevél bélyegilletéke fejében sziveskedjenek 30 krt. is beküldeni. A ki a kiadóhivatalból, a nyugta előmutatása mellett viteti el képét, annak nem szükséges a 30 krt. beküldeni.)

Uj előfizetőink különös kedvezményül 1865-iki „Dobozi” című jutalomképünket 1 fttért (s 30 kr. göngyölítési díj) rendelhetik meg.

E kép ára a boltokban 2 frt. 80 kr. — Ily módon alkalmat óhajtunk juttatni t. c. előfizetőinknek, hogy részben ingyen, részben a legcsekélyebb díjért oly hatásos képekkel díszesíthessék föl falaikat, melyek költői tárgyaikon kívül tekintélyes bírák ítélte szerint műbecsvel is bírnak.

Előfizetési föltételek.

A lap egész évre, a kép postán elküldésével	6 frt. 30 kr.	(A képért bármelyik negyedévi összeggel küldhető be a 30 kr.)
a kép elküldése nélkül	6 " — "	
Félévre jan.—juliussig	3 " — "	Az 1865-iki „Dobozi” jutalomkép új előfizetőik részére postai elküldéssel
(A kép fára göngyölítéseért a 30 kr. akár a mostani, akár a jul.—dec. félévi összeggel küldhető be.)		1 frt. 30 kr.
Negyedévre jan.—aprillig	1 " 50 "	Ugyanaz új előfizetőinknek a kiadóhivatalból elvitetve
		1 " — "

A t. gyűjtők minden egyszerre beküldött tíz előfizetés után tiszteletpéldányban részesülnek. Az előfizetési pénzek a „Hazánk s Külföld” kiadó hivatalába (Barátok-tere 7. sz. a.) bérmentes le

Pest, december 8-dikán, 1865.

Emich Gusztáv,

magy. akad. nyomdász, a „HAZÁNK S KÜLFÖLD” kiadója.